

۷۲

SELECTÆ CONCLVSIONES

Ex Vniuersa Aristotelis Logica, Ex Procœmialibus.

1. An quis Logica studere possit, idè ut diu vivat.

Objectum est, id, circa quod aliqua potentia versatur. *Ma-*
teriale quod attingitur propter aliud, sive re, sive ratione
distinctum, *Formale*, propter quod aliquid aliud. Quæ-
vis res indifferens est ex se, ut in *Materiale* vel *formale* evadat,
quia potest tam propter seipsam, quàm propter aliud à potentia
attingi: ut verò actu alterutrum constituatur, debet actus cogni-
tionis aut appetitus intercedere, qui hanc denominationem tribu-
at: idcirco denominatio objecti materialis aut formalis in actu
primo proximo includit cognitionem vel amorem possibilem,
quia denominatio actualis, involuit actualem: si itaq; implicaret
amor aut cognitio, non posset res proximè constitui objectum
materiale vel formale. Objectum formale *Quo* est aliqua ra-
tio seu formalitas in objecto inventa, ratione ejus, seu sub qua,
objectum cognoscitur, vel amatur. Nam singulis rebus insunt
quædam aptitudines radicales seu non repugnantæ, ut attingatur
sub certâ ratione: non habent verò singulæ rerum, ut sub quæ-
cunq; ratione formali in illas feramur; neq; enim lapidem consi-
derare possumus sub ratione sanabilis. Logica itaq; cùm possit
conferre ad vitam longam, potest sub ea ratione appeti. Ratio-
nabiliter enim studia ad longam vitam conferre asseruit Carda-
nus, & longævitas Doctorum id confirmat. Nam Plato 34.
Arist. 70. Democritus 109. Pythagoras 84. & ex Christianis, Au-
gustinus 76. Albertus Magnus 82. annos vixerunt & universim
Angelicus Doctor in epist. ad Philem. dixit: *Raro utilis Doctor*
invenitur in Ecclesia, quin sit longævus,

F. III. 5 (2)

2. An quovis speculo Logicus uti possit?

Objectum Formale subdividitur in Attributionis & Attributionis Attributionis est, ad cuius exactam scientiam omnia alia, quæ in scientia tractantur, referuntur. Attributum est id omne, quod ordinatur ad perfectè cognoscendum Attributionis objectum. Quod quidem non est opus, ut sit præstantissimum in scientiâ: relatio verò attributorum ad objectum attributionis non est adæquate extrinseca: includunt enim quandam utilitatem ad cognoscendum perfectius objectum attributionis: & sicut Architectus ad domus fabricam non plumas, aërem, crepidam Jovis, sed calcem, ligna, lapides adhibet: ita scientia sola ea, quæ inferre possunt noticiam objecti illius plenioris. Neque enim hic ordo est per accidens, sicuti militum in exercitu, aut domorum multitudo constituens civitatem. Neque tamen adæquate intrinsecum est attributis, quod actu sint attributa. Actus enim id addit supra naturalem utilitatem, & inter utilia discernit. Utilia sunt omnia ad cognoscendum Deum; nec tamen actu ad illius cognitionem à scientiis attribuantur. Alioqui jam in unicam omnes scientiæ confluerent. Et sicut ipsa Regina scientiarum Theologia, licet inveniat & formicam & Angelum; & leonem & Hominem, posse in cognitionem summi DEI deducere, alia ex his dimittit, alia recipit: pari modo cæteræ scientiæ attributa, veluti specula, è quorum intuitu ad sui perfectam cognitionem perveniant. Ratio communis respectu suorum inferiorum non potest assumere munus objecti attributionis. Neque enim natura rerum finit ordinari ad partes totum sed potius è contra partes ad totum. Unum debet esse objectum attributionis, sive unitate simpliciter, qualiter est DEVS, qui est Theologiæ: sive unitate compositionis, qualiter Physicæ, est homo: sive demum per aggregationem, ut Politicæ Respub. est objectum attributionis. Ex quo patet, quod attributa licet sint instar cuiusdam speculi quia non quævis de facto utilia ad cognitionem objecti attributionis, & quæ à natura sunt attributa, non etiam de facto sint attributa omnia,

3. An det Logica aliquid, priusquam ipsa habeat?

D At scientiis naturam, distinctionem, priusquam de illa ipsa
 statuatur. Scientia non petit ex conceptu suo, ut sit di-
 scursiva: nam invenitur in DEO sine discursu; neq; enim
 potest DEVS ex notis ad ignotiora progredi: ut verò apud Phi-
 losophos in via est scientia, *Est cognitio certa & evidens deducta ex
 premissis certis & evidentibus.* Tales cognitiones in comperto est dari,
 ut immeritò Arcefilaus & Aristomachus, Anaxagoras, Zeno &c.
 negârint, ac naturam quietelis onerârunt, quod in puteo demer-
 sent veritatem. Suspiciatur hic S. Augustin. lib. 2. contra Acad.
 cap. 6. dolum fraudulentissimi Dæmonis, qui conatus orbi per-
 suadere, nullam haberi posse veritatem, ut sic ad veritatem fidei
 per Christum afferendæ inhabilem redderet, ac sin- ul lumen na-
 turæ obfulearet, vitiaque communia cum virtutibus faceret,
 cùm nihil certi esse uspiam evicisset: idcirco, ut refert Arist. 4.
 Metaph. textu 9. utramq; contradictoriam veram ac utramque
 falsam concedebat Anaxagoras. Sed jam pridem vis consilij ex-
 pers mole corruit suâ. Plato solum reminisceniam voluit esse,
 ut scilicet de transmigratione animarum sumptam à Pythagora
 doctrinam stabiliret. Sed jam non uno fulmine, scilicet V. & VI.
 Synodi Constantinop. sess. 11. hæc vana assertio debellata, ac
 stylo Aug. lib. 1. retract. c. 4. & Hieron epist. ad Russ. est confixa.
 Non est tamen unica: uti voluit Picus solam Metaphysicam:
 Quia ut S. Th. super Boët. de Trin. q. 5. a. 1. ad 6. docet, *Qua-
 libet Scientia accipit partem Entis secundum specialem modum con-
 siderandi alium à modo, quo considerat Metaphysica, unde subje-
 ctum illius non est pars subiecti Metaphysica, sed ipsa est specialis
 Scientia alijs conditio.* Mathematica uno nomine dicit Scien-
 tiarum congeriem, inquit Theoph. Rayn in prol. Theol. Nat. n.
 57. comparatione scilicet Physicæ, sicut & Theologia compara-
 tione ejusdem Aristoteli dicitur Metaphysica. Objectum Ma-
 thematicæ est Quantitas (ut circa ejus partitionem se potius ex-
 erceat Logica, quæ tam fideliter Cursum Philosophiæ comitari
 solet) quæ, quia alia discreta, alia continua, & hæc permanens
 aut successiva; statim Quatuor Scientias constituit: ita, ut circa
 continuam permanentem Geometria, circa successivam Astrono-
 mia, circa discretam sine respectu ad aliud Arithmetica, cum re-
 spectu Musica versetur. Hæ Quatuor quasi grandiora flumina in
 minores abeunt rivos. *Arithmetica* enim alia simplex, quæ de sim-
 plicibus; alia Composita, quæ de Compositis: alia Logistica,

eaq; vel Popularis, vel Astronomica, vel Canonica: alia Ana-
 logistica, quæ de progressionibus, proportionibus, Combina-
 tionibus: alia Figurata de polygonis, potestate: alia Geometri-
 ca de surdis, ineffabilibus, incommensurabilibus. Ex Arithme-
 tica & Geometria confurgit Algebra, quæ vocatur ars magna,
 Cossa, Analysis. Geometria verò alia est Speculativa, alia Practi-
 ca, quæ & Geodæsia. *Astronomia*, alia Observatrix, alia
 Systematica, alia Sphærica, alia Theorica Planetarum, alia Sup-
 putatrix seu Menologica, alia Gnomonica. *Musica* deniq; alia
 Plana, Choralis, seu Gregoriana: alia Figurata idq; vel Vocalis,
 vel Instrumentalis. Sed nedum finis. Ex his Quatuor con-
 surgunt pœne innumeræ mixtæ, quæ ad tres classes revocari pos-
 sunt ad staticam, Opticam, Cosmographicam; *Statica* Geo-
 metrica subalternata agit de pondere: sed alia est Centrobaryca,
 quæ de Centro Gravitatis: alia Isorropostatica de proportionem
 ponderati: Mechanica de motione ponderum per machinas; Hy-
 drostatica de motione liquidi, Aërostatica, de aëris, Pyrostatica
 de ignis motione, Polymetostatica &c. Ex his Mechanica, spe-
 cies habet Zygostaticam, quæ per libram; Mochlostaticam per
 vectem: Trochleostaticam per trochleas. Onostaticam per er-
 gatas, Sphenostaticam per Cuneum: Polymechanostaticam,
 quæ per machinas ex his compositas. Rursus *hydrostatica* subdivi-
 ditur in Bareocolymbiam, quæ agit de supernatantibus humido,
 Bareodyssiam, quæ de his, quæ merguntur. Hydatholcia de
 ductu liquidorum. *Optica*, alia est perspectiva, quæ lineas in
 planum projectas speculatur. Catoptrica quæ de radio in specu-
 lo visibili: Catoptricaustica de radio urente: Dioptrica de trans-
 missione radij: Diacoptrica hanc limitat ad speculum. Perspecti-
 va etiam ipsa subdividitur in Orthographiam recti radij, Stereo-
 graphiam, solidi contemplatricem; in Sceganographicam umbrarum,
 hujus sunt partus Astrolabia & alia Machinæ cælestes. &
 hæc ipsa, vel est Catoptrica radium deorsum, vel Anoptica sursum
 tendentem considerans. *Cosmographia* verò se dividit in Astro-
 logiam & Uranoscopiam: & illa quidem alia Thematica, alia
 judiciaria, alia Meteorologica, alia Genethliaca, alia Nautica,
 Graphica, Topographica &c. alias scientias, quia cursum Phi-
 losophicum non concernunt, omittimus numerare.

4. An Faber manibus mutilatus sit bonus Artifex?

OMnino. Celeberrima est divisio scientiæ in Practicam, Speculativam, addimus & mixtam. Singulæ sunt veræ scientiæ, quia sunt cognitiones certæ & evidentes ex certis & evidentibus deductæ. *Ars* verò, est habitus dirigens ad aliquid faciendum, quod non spectat ad genus moris per præcepta non discussa scientificè, quantum est ex se. Jam verò quis habitum ejusmodi in Fabro mutilato posse inveniri neget? & ex hoc satisficit tituli quæsito. Ad actum practicum requiritur. 1. Debet ejus objectum esse factibile; ideo de existentibus ut talibus non est practicus. 2. Ut vi illius actus sit factibile, ideo delectatio de cognitione, species impressa, etsi actum sequantur connaturaliter, non reddunt practicum. 3. Ut ab eodem sit, factibile, cujus est actus, quia non vi & directione actus fieret. 4. Ut non aliud sit factibile, sed ipsum actus objectum, quia ad aliud non dirigit, unde si cognitionem sequatur amor, qui non fuit ejus objectum, illa cognitio non est practica: Idem neque cognitio DEI de peccato Petri est practica respectu peccati, licet dirigat DEVM ad vindictam. 5. Ut cognoscens ad objectum efficiendum habeat vires sive naturales, sive supernaturales: idem prudentia supernaturalis est practica. Item cognitio Archimedis de movendo loco, globo terraqueo, quia ex se potens erat id facere, licet impeditur à defectu loci pro instrumentis locandis, quod est extrinsecum: è contra Angelus licet sciat, quomodo sit mundus creatus, quia caret viribus ad eum ponendum, non habet cognitionem practicam nec juvat, quod sit ad hoc elevabilis, quia hoc est posse acquirere vires, non autem habere. 6. Praxis subiectum rationale requirit: propter quod brutorum ex hac classe cognitiones excludimur. 7. Ut objectum sive liberæ sive non liberæ voluntati subsit, quia non apparet, quomodo alias cognitio in illud influeret. 8. Ut objectum vi cognitionis fiat; hinc etsi quis nutritionem suam cognoscat, quia tamen illa non vi cognitionis, sed naturaliter fit, (nam vegetativæ actiones non subsunt cognitioni nisi quoad applicationem) non est practica. 9. Si habitus practicus sit naturalis seu cognitio, etiam vires naturales ad illam exequendam requiruntur, etsi illis practicans careat, per accidens est. 10. Cognitio practica in communi & juxta speciem rem

repræsentat, quia nos solùm ad speciem nos determinamus; **DE-**
VS, qui cognoscit individuum, determinat ad illud. 11. Prius
est scientia practica, quàm effectio operis, sed non prius quàm
directio, in qua consistit praxis: executio verò se per accidens
habet ad praxim, & praxis scientia potest esse, non vero exe-
cutio,

Possunt hæc inveniri in cognitione practica, sed non requiruntur.
1. Effectio actualis, quia jam antecederet est specificata
cognitio ab objecto. 2. Ut dicat modum faciendi operis, nam
cognitio, quæ dicit amandum Petrum, est practica: neq; dicit
modum amandi. 3. Nec est opus, ut sit in subiecto libero: quia
adhuc vi illius potest effectus sequi: sic Beati amant **DEVM**: sic
amor imperatus pro determinato instanti oritur ex practica cogni-
tione quamvis necessariò. 4. Neque ut subiectum ejus sit capax
erroris, nam in **DEO** est practica scientia, quæ illum dirigit ad
creandum, nec errare potest, idem est de prudentia Christi &
Beatorum. dirigere enim solùm est voluntati cœcæ faciem præfer-
re, non autem illam quasi manu ducere. 5. Neq; ut subje-
ctum illius velit operari, quia non ab effectu specificatur: ideoq;
illi per accidens, quod fiat effectus, vel quod assequatur illius
ideam. 6. Neq; ut objectum habeat singulare: nam licet effe-
ctio ad singularia terminetur, cognitio tamen indeterminatè vel
hoc vel illud depingit, & potest præscindere à differentiis, non
sicut effectio: patet id in præceptis, quæ non individuum attingunt:
& ex hoc sequitur: si cognitio conservetur, etsi vi illius
unum objectum factum sit, potest alterum numero vi illius fieri:
quia adhuc est repræsentativa objecti factibilis à suo subiecto: præ-
scindit autem ab existentia objecti, respectu verò existentis ut talis
cogniti non erit practica: quia, etsi vi illius fieri possit, tamen à sub-
jecto non est factibile. 7. Neq; necesse, ut distinctum opus
ab actibus intellectus habeat pro objecto, quia etiam hi possunt
fieri vi directionis reflexæ, ut regulæ: sicut patet in prudentia.

5. An licitum sit Logico scire Grammati- cam aut Physicam, quamdiu manet Logicus?

Voces sunt instrumenta, quibus utimur, cùm Logicam disci-
mus aut docemus, sed illis non eget Logica. Grammatici
enim

enim est formare sermonem, qui non solum conceptum, sed & ordinem conceptuum exprimat: idcirco non sunt obiectum Logice, n. q; Logicus scit Grammaticam. Cum agitur de æquivocis, agit, sicut Theologia de discursu in DEO: nimiam assumpto aliunde, quarit an etiam in sua Materia inveniat. Grammatici itaq; sunt actus. *Definitio vocalis. constat genere & differentiâ Divisio vocalis. Propositio &c.* Sed neq; Phisicam Logice scire licet. Haberet enim res pro obiecto, quas non attingit ex suo fine Logica, neq; enim earum indolem exponit, neq; ingenium examinat: sed circa solas mentis nostræ actiones omnem consumit operam.

6. An possit aliquis utiliter actum agere?

Potest Logica, & agit utilissimè inducit ut ait S. Th. i. post. formam rectitudinis in operationes, quæ non poterant esse nisi rectæ. Habet pro obiecto simplicem apprehensionem. Quia illam dirigere potest. Habet secundam & tertiam: dat enim pro illarum rectitudine regulas scientificas. Pro formali verò earum, *rectitudinem passivam* dicit. Est verò propriè scientia practico speculativa; plurimum ad alias scientias utilis, etsi non absolute necessaria: Meritò tamen aliis jactanter illud ingemmantibus.

*Dat Galenus opes, dat Iustinianus honores;
Pauper Aristoteles cogitur ire pedes.*

Respondere potest Logicus, *Absit Aristoteles, ibit uterq; pedes.*

Sed quoniam diximus, quid sit & qualis sit Logica, Genealogiam ejus etiam breviter exequamur. Est Magistra Magistrorum antiquissima, eosdem natales cum mundo habuit, primum in Paradiso discipulum nacta ingeniosissimum Adamum, qui ubi legibus ejus obsequi noluit, ac leviter attendit ad consequentiam, quæ sequebatur ex propositione pomi ab Eva exhibitæ, turpiter succubuit. Post Adamum successione quâcûq; ac indefatigabili instruebat labore illius posteros Logica; & per Patriarchas primos usq; ad Noënum, a Noëmo verò post diluvium, narrante S. Justino M. ad Armenos venit ac Chaldaeos, à quibus ad Aegyptios per Josephum & Patrem ejus Jacobum deducta, ab Aegyptiis ad Perlas & Babylonem: tum in Arabiam, ac tandem in Græciam deportata, ubi diutius morata ac iuneribus ægra vitium contraxit. Sed tandem nacta industrios cultores, nitore per eos re-

stituta. & quidem quoad Definitionem in Academiâ Atheniensi à Socrate perpolitâ, quoad divisionem à Platone, quoad Argumentationem & syllogismum, ab Aristotele; admovit & turpissimus Apostata Malchus Porphyrius manu felicitè circa annum Christi 280. & quinque prædicabilia nitosi restituit, Prædicamenta verò Architas Tarentinus coordinavit.

7. An. qui bene confundit, bene distinguit?

Veteri fertur paroemiâ, *Qui bene distinguit, bene docet*: si vero: qui bene confundit, bene distinguit: nascetur novum axioma. Qui bene confundit bene docet. Sed nascatur, veritatis & illud erit. Triplex est distinctio. Realis, quæ inter res eas intervenit, quæ nullo cogitante sunt plures. Rationis, quando res una & simplex & à parte rei indistincta per intellectum à seipsa distinguitur. Dupliciter autem hoc evenit vel per rationem ratiocinatam, quæ rem ad diversos effectus comparat vel per ratiocinantem, quæ provenit ab actibus eandem rem & in ordine ad eosdem effectus diversè concipientibus. Adscribitur Scoto multis volentibus, non paucioribus invitis, quædam media, seu ex Natura rei, seu realis Minor, per quam ut ait Pontius Scotista disp. 20. Metaph: conceptus objectivi distinguuntur ante opus intellectus, non tamen unus ab altero separari potest. Sed talis distinctio implicare videtur. Omne enim, quod distinguitur vel est unum ante opus intellectus non admittens duo contradictoria, vel sunt duo, vel deniq; est unum admittens duo contradictoria: nulla vero ex his est distinctio Minor, sed vel realis, vel rationis, vel virtualis; Distinctionem rationis alij claram circa gradus Metaphysicos assument, ita scilicet ac si essent in Petro distincta realiter Animal & rationale, ut eodem actu unum ex his nullo modo attingatur: sed non placet. Quia cognitio nostra est forma quædam extrinseca, Petrus vero est subjectum indivisibile hujus formæ: itaq; circa idem subjectum scilicet Petrum, esset forma & negatio illius simul & semel insuper animal Petri haberet propriam cognoscibilitatem, quam non haberet rationale: itaq; contradictoria illis convenirent, & per hoc ut ex signo infallibilis distinctio realis. Melius distinguere nos arbitramur, si eundem Petrum ad connotata sensationum referamus consulo actu, &

ideò

idè dicamus esse animal; & eundem ad discursus, & vocemus rationale: hic modus distinguendi probatus jam olim ab Angelico Doctore 1. p. q. 85, a. 3. & à veteribus passim, ut merito, qui hac confusione utitur, bene distinguere censetur.

8. An possit dari homo, qui nec sit parvus, nec sit magnus, nec mediocris?

CUm possimus ab utroq; contradictorio præscindere, & rei tantum prædicata considerare essentialia, possumus neque magnitudinem, neq; parvitatem rei attendere, neq; etiam mediocritatem. Et quàm felix homo apud Logicos, nec frigus metuit, nec æstu torretur, sine veste satis decorus, sine cibo non famet, sine potu non aret, loco absolvitur, tempore non indiget, nullâ passione perturbatur, nihil sperat, nihil metuit. Invidiâ potuisset tangi Stoicorum inclemens Sapiencia, nisi perpetuâ oblatione contra omnem humanitatis affectum se obarmavisset,

9. An omnibus hominibus simul recipiendis sufficiat una domus?

Variè in unum omnes homines cogeant varij: Plato quidem in concavam Lunæ reducebat, ut ibi realiter ex omnibus unum, seu unum aptum inesse multis constitueret. Ibi ergo fingeat hominem ut sic, qui veste ut sic tegetetur, pane ut sic vesceretur, cogitationes ut sic haberet, motum ut sic formaret. Sed oratem, quoniam tubo Optico usus illum hominem tam procul à se distitum aspexerit? creto tubo ut sic: itaq; non affirmare etiam debuit certò, sed tantum dicere ut sic. Neque feliciùs distinguentes ex natura rei omnem hominem compegerint in unum; quia ille non est aptus inesse multis, sed uni ex multis. Nobis pro omni homine nimis vasta una domus, vastum conclave, vastus unus terræ pes *Quadratus*, sufficit acumen acûs, imò adhuc vastum est, sufficit locus indivisibilis: idem visum fuit S. Damasc. l. 1. de fide. c. 11. ubi dixit: *Naturam duorum singularium solâ cogitatione esse unam*. Nam universale, inquit Philosophus, aut nihil est, aut est posterius, intellectu scilicet. Fit itaq; Metaphysicum per cognitionem formaliter præcendentem, idq; actu confuso non disjunctivo, neq; copulativo, sed abstracti-

abstractivo. Logicum verò Vniuersale insuper requirit actum comparativum reflexum, qui naturam per modum unius abstractivè cognitam compararet cum suis inferioribus. Sed in actuali prædicatione amittit suam Vniuersalitatē, quam habebat in essendo.

10. An quod caret partibus, habeat partes,

In indivisibili sita est hominis essentia, tamen habet partes, scilicet Genus & differentiam, habet & proprietates Metaphysicas, quæ illi realiter identificantur. Hoc mirum est: *genus* constat genere & differentiâ, & simul est supra omnia genera, & horret instar mortis compositionem ex differentia, & tamen definiti potest. *Species* prædicabilis quâ talis constituit secundum Prædicabile: quæ si ita sterilis Mater esset, ut unicum solum haberet individuum excideret è familia Prædicabilium. *Individuum* est, quod de uno solo prædicatur adeo nemo est ita vacuus Dominio, ut neminem habeat cui posset imperare. *Differentia* est id, quod cum genere constituit speciem, quæ compositio subtilior est quam Physica. *Proprium* prædicatur in concreto *Accidens* verò de pluribus contingenter. Hæc divisio Vniuersalis in quinque Prædicabilia est Generis in Species.

11. An sit facilè numerare, quot sint res in toto mundo?

Facillimum. Sunt enim Decem, imò duæ solum, uti voluit Xenocrates; quid si unica solum? scilicet Ens: quem admodum numeravit Plato, duæ autem Substantia & Accidens; sed tamen magnificentius de Vniuerso volumus sentire, & decem cum Aristotele numeramus, quæ sunt, *Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Vbi, Quando, Situs, Habitus*. Pythagorici fortasse his idem numerarunt, utpote apud quos iterum eadem res in existentium censum regrederentur. Nam confecerunt catalogum rerum viginti. Sed solum decem summa maxima totius varietatis in mundo. Hic est numerus rerum, qui nostros fatigat sensus, qui tot imperia constituit, terram cælosq; replet: en quam paucos natura constituit limites, quos tamen dum plenè assequi non possumus, cogitatione extensa se sæpe laboramus; Inter hæc decem est unum, quod nec cogitare

cogitare possumus nisi duo simul cogitamus, scilicet, *Relati^o* & hæc est ratio formalis, quâ unum respicit aliud. Alia est realis. alia rationis. Realis neq; realiter neq; modaliter à suis Extremis distinguitur, quod ex professo Doctor de Aquino de relat. c. 2. demonstrat: Nobis sufficit, quod sit superfluum quidquid duobus terminis ad dideris: ablato enim illo, linea palmaris lineæ palmari erit æqualis & relata, & dato illo additamento, uno culice volitante totum mundum necesse est permisceri. Relatio non consistit in solo fundamento connotante terminum. Negamus etiam morbos esse meras relationes contra Christop. à Vega lib. 3. de arte Medica c. 1. qui curari utpotè sanam volumus à Medicis nostram sententiam.

12. An, qui semel verum dixit, possit aliquando falsum dicere?

N Unquam amplius. Nam veritas est conformitas actûs cum objecto, qui actus nunquam potest amplius de vero transire in falsum. Imo actus fidei, quem habuit Simeon aut Zacharias, quo dicebat *Credo Christum nasciturum*, si conservatus fuisset nato Christo Domino nequaquam falsus fieri potuisset. Sed una veritas non est major alterâ, licet magis necessaria esse possit. Nihilominus tamen sæpe contingit aliquos verum dicendo mentiri, & mentiendo verû dicere. Qui autem semper vult verum dicere, utramque semper dicat contradictoriam.

13. An scibile sit, quo loco sit futurus aliquis post annum & quid acturus?

Hoc mysterium non est assecutus Aristoteles: idcirco negavit propositiones de futuris contingentibus determinatam habere veritatem lib. de Interpret. 1. c. ult. difficile enim, imo impossibile illi fuit, indifferentiam hominis agendo cum infallibilitate futuritionis conjungere, in quas etiam sentes incidit Tullius & pleriq; Gentilium, de quibus Magnus Augustinus 5. de Civit. c. 5. dixit. Quod, cum vellet homines facere liberos, fecerunt sacrilegos, cum enim determinatam Veritatem negarent, negabant & in DEO scientiam talium futurorum: idcirco quaesitus ex aliquo nostrû Aristotelicus Deus Quo ego ero loco post annu-

num? Respondisset, *nescio*. Successerunt Marcionistæ in errorem, uti illis exprobrat Hieron. lib. 3. contra Pelag. Successerunt & Manichæi, uti refert Moyses Barcephas lib. de Paradis. p. 3. object. 3. & Wicleffus amplexus. Marcionitam inducit sic argumentantem Strigoniensis Pater I. c. *Marcion & omnes, qui veteris testamentum, hujusmodi Syllogismum texere consueverunt. Aut scivit DEVS hominem in paradiso prævaricaturum esse mandatum illius, aut nescivit. Si scivit non est in culpa is, qui præscientiam DEI vitare non potuit, sed ille qui condidit, ut DEI non posset scientiam devitare. Si nescivit, cui præscientiam tollas etiam tolle divinitatem. O egregium; o fuitile Sophisma; cui (missâ DEI scientiâ, quæ ad Theologos spectat, & in quo puncto satis fuerit illud Aug. lib. 4. de Genesi c. 32. memorâsse. Cognitio practica, etsi præcedat objectum, tamen speculativa fieri non potest, nisi cognoscenda præcedant; solâ speculativâ determinatione veritatis in ratione purâ fundata) oppono Ammonium: ille ita argumentatur. Multi prophetæ habuerunt notitiam futurorum, uti constat de Sybillis &c. determinata est itaq. eorum veritas. Oppono Plotinum, Enneade lib. 4. c. 12. Cujus hæc ratiocinatio: si DEVS nescit futura, quæ ipse facturus est, casu illa facit. Oppono Proclum in Alcibiade, qui ex conjecturali notitia futurorum, infert determinatam veritatem. Nam nostra futura libera ex suppositione consequenti necessariò eveniunt, nec quidquam ad illorum determinationem facit scientia DEI, uti pulcherrimè Præsul Hipponæ lib. 3. de lib. arbit. c. 4. *Sicut tu memoriâ tuâ non cogis facta esse, quæ præterierunt, ita nec DEVS præscientiâ suâ cogit facienda.* Imò 5. de civit. c. 10. infert: si scientia DEI redderet effectum necessarium, seipsam falsificaret, sciendo videlicet liberum, faceret necessarium. Optimâ similitudine hoc ipsum illustrat Damasc. lib. adversus Manichæos, sicut Medicus, dum prænoscit morbum, non affert causam morbo: ita neq; DEVS nostris actibus, & Cic. de Fato vocat ignavam rationem recurrere ad scientiam DEI, & non curare sanitatem, quia DEVS nos scit convalituros aut non convalituros è morbo. Quomodo verò DEVS nostra futura, & in quò medio videat, non est præsentis instituti. Inter spinas tamen Logicas instar rosæ licebit afferre dictum Angelici Doctoris dum Logica pertractat, de Interpret. lect. 14. *Sit longa processio hominum, quam tu de fenestra prope terram posita prospice, alios incipies, alios desines videre, sed alter, qui è sublimi prospicit turri totam simul processio-**

processionem conspiciet : ita **DEVS**, ut inquit Boët. 4. de Consol.
rosa 6. Positus in altâ speculâ aternitatis, stantia habet in con-
spectu suo transeuntia sæculorum volumina.

14. An possit Logicus Enthymema formare?

Nillus. Discursus enim est: *Oratio, in qua unum ex alio*
inferitur: ad quod non sufficit, si una propositio disparatè
sequatur alteram, vel si occasionaliter oriatur ex aliâ. In
Mente verò Enthymema non datur, etsi detur in voce, sed hoc
non est operis Logici. Syllogismus verò est *Oratio: in qua qui-*
busdam positus, aliud quidpiam necessario accidit, eò quod hæc sint.
Coubicatio præmissarum non intrat illius essentiam, neq; con-
duplicatio. Non sufficit tamen existentia trium propositionum cum
præcisione à loco & tempore: sed necesse est, 1. ut sint tres actus.
2. ut sit unio præmissarum eundem intellectum illuminantium. 3.
decretum DEI applicans omnipotentiam ad producendum ter-
tium actum ex eo, quia videt, quod præmissæ illuminent eun-
dem intellectum, & aliquam vel aliquas causas petentes, ut ha-
beant pro posteriori actus illi conduplicationem. Vnde non sufficit
ad Syllogismum, quod fuerit Major heri, hodie Minor, eras
Conclusio; Major Varlavix, Minor Vilnæ, Conclusio Cracoviæ;
& hæc quidem dicta de Syllogismo formali. Nam si unico con-
stituerit actu Virtualis, ipse actus totam constituet essentiam. nul-
la enim erit tunc dependentia, propter quam distingui debet à
tribus actibus essentia Syllogismi adæquatè sumpta. Sed neq; ta-
li Syllogismo conveniet definitio Aristotelica.

15. An possit quis in loco consistendo discurrere?

Potest Logicus. *Demonstratio* enim illius, discursus est. Est
enim Syllogismus faciens scire. Est duplex à priori sive pro-
pter quid, & à posteriori sive Quia. Demonstratio po-
tissima debet constare præmissis primis, per se notis à priori, uni-
versalibus, necessariis necessitate Metaphysica, secundum quod
ipsum. Eadem debet constare propriis & per se principis: licet
reliquis demonstrationibus sufficiant principia communia.

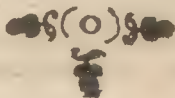
16. An quisidem possit scire & non scire?

Sæpe id evenit. Duo enim actus disparati possunt esse simul: potest scilicet in eodem intellectu componi actus scientiæ abstractivæ cum actu opinionis vel fidei humanæ quando diversa adhibentur motiva; imò ad actum fidei divinæ extenditur hæc combinatio. Potest enim Gentilis Philosophus evidenter cognoscere DEVM existere ex creaturis, & deinde prædicatione Evangelij auditâ divinâ fide existentia DEI assentiri. Sed de hoc ex proposito Theologi, nobis saltem argumenti vicem hæc suppositio implebit, quâ idem in humanis evenire probabimus, & sic de eodem objecto dabitur scientia & non scientia: scilicet actus scientiæ & opinionis, vel humanæ fidei.

17. An simul possit esse Meridies, crepusculum, & ortus Solis?

Crepusculum quoddam facit *fides humana*; nritur testimonio fallibili: *opinio* magis ad lucem accedit & veluti iam oriurum expectans solem clarus obiecta intuetur, colores discernit: interim tamen vanâ specie rerum potest deludi: sed *scientia* est instar meridiei, in quo clarè omnia distinguimus, rebus non dubius color restituitur. Hæc omnia simul in nostro intellectu subinde evenire experimur. Svadeat enim Orator nobis fugam alicujus vitij, iamq; alleget argumenta à ratione evidenti petita, jam probabilia, ac deniq; testimonia illustrium Philosopherum virorumq; gravium de illius vitij fugâ sentientium, adducat; propter illas omnes rationes trium generum, unico actu assentiri poterimus. Illustrabit medium evidens, clarum, certum instar meridiei; dabit lucem tenuiorem ac adhuc umbris intertextam motivum faciens tantummodò probabilitatē dabit modicum aut perobscurum quid aliud motivum adhuc debilius.

Tanta est nobilitas nostri intellectus, ut ea possit capere, quæ totus orbis non potest.

SELECTÆ CONCLVSIONES

Ex libris Aristotelis de Physico
Auditu.

De Principiis.

*Sine interventu nihil fieri aliquid
non possumus.*

OMnia ex igne constituisse Heraclit⁹ censuit, sed quomodo terra aut humor ex igne processisset? Anaximenes aërem, quodd se ille cuius formæ facile accommodet. sed quis lapidem, plumbum, ferrum aëreum sibi persvadebit? Thales Milesius. Orpheus, Homerus, Hesiodus, Oceanum dixerunt rerum Patrem, & aquam rerum principium: sed sequatur, cui piscem esse placet. Anaxagoras panpermiam adstruebat, seu nihil interire & solummodo oculis subtrahi: quodd in minutissima dilabatur & tandem post tempus rursus coagmentari & redire, sic panem in nobis non verti in sanguinem, sed tantummodo particulas sanguinis, quæ illi sparsim inhærebant colligi. Democritus, duo asseruit Principia, Planum, id est Atomos, & eas ingenerabiles, incorruptibiles; ac Vacuum. Atomos volitare in vacuo & condescere fortitudò, jam in lapidem, jam in leonem, jam in truncum; & quis negaverit, quia & in Democritum? Pythagoræ numeros patrem & Impatrem. Symbolici homines Imparis nomine formam, Paris materiam intelligebant; simili circumlocutione, Seneca cum suis stoicis per Agens & Patiens principia expressit. Sed omnibus rejectis, cum Aristotele statuimus duo esse in facto Principia Materiam & formam. In fieri addendam privationem, quæ licet sit nihil omninò, necessaria tamen, ut fiat aliquid. Principia verò Physica desumimus, quæ neq; ex sese neq; ex alijs, sed omnia ex ipsis sunt.

A

De

De Materia prima.

Nihil tam vile, cujus Fratres Germani non simus.

Materia siquidem Divino Platoni Mater omnium, quæ existunt, rerum; Ægyptiis fex vitæ, seu vilissima Creaturarum DEI, alijs Proteus, quæ dum unam formam habet pro altera admittit dispositiones & ita subit.

Ignemq; horribilemq; feram, fluviumq; liquentem.

Genuinam ejus indolem cum Aristotele in hunc modum describimus, *Est, qua per seipsam, neq; quid, neq; quantum, neq; aliud quidpiam dicitur, quibus ens determinatur.* Vt clariùs: *Est primum subjectum uniuscujusq;, ex quo fiat aliquid, cum insit non secundum accidens, & si corrumpitur aliquid, in hoc abibit ultimum.*

2. Valesius in sacra Philosophia vult eam an seipsum, (cui non abnuit se illâ constare) Ens rationis. Nos contra, esse verum Ens reale. Neq; enim ex Eate ficto educi formæ, neque ficto recipi possunt. Nihilo melius veterum errorem pro sapientia assumunt Galil. à Galil. Renatus de Cartes, Seb. Basson & non pauci Medicorum, qui ut Christiani, asserunt quidem à DEO creatâ materiâ sed illam esse meras Atomos, ex quibus variè dispositis veluti apud Typographum literis jam hæc, jam illa conligat naturæ oratio; & simul idem formas omnes materiales negant.

3. Alii etiâ melioris notæ Philosophi esse ipsa Elementa dixerunt, ideoq; mixta nihil, nisi particularum Elementarium congeriem. Negamus nos cum Philosopho actu inesse Elementa mixto, & 2. de part. c. 1. *Mixtum confici ex virtutibus Elementorum*, dicimus. Concedimus verò in poris mixtorum aliquid inveniri ex aqua, aëre, & aliis, sed non subesse formæ uni. Neq; Caminus Chymicorum unquam ex mixto illa excoxit. Ferum eduxit sed non aërem. Cineres, sed non terram: igni & aquæ nec simile aliquid. Imò asserimus, cum aqua vino infusa spatio justo relinquitur in vinum, etsi reactione debilius, evadit. Neque enim unquam ullâ arte à vino tali potest sejungi aqua, quod suo Principi Libavio epist. ad Philip. Scherbium credere de

ben

bent Hermetici: educitur quidem, ait ille, aliquid, quod nec odore, nec sapore differt neque pondere ab aqua, sed illud est phlegma vini, quod è quovis purissimo extrahi potest mero.

4. Materia prima est ingenerabilis & incorruptibilis statim ab initio mundi creata, nullæ enim dispositiones illi contrariæ; nulla verò etiam substantia adversari potest. Venerantur omnia ut sustentaculum suum. Neque enim per formæ existentiam existit.

De Forma.

*Natura cum nequeat omnes formosos
facere, neminem sinit deformem.*

I. Forma est *actus ejus, quod est in potentia, & ratio ipsius, quâ quid erat esse & causa omnium ipsius esse.*
Brevius sic. *Est actus substantialis Materia constitutus cum ea compositum.* Dari illam certum, nam videmus aquam calefactam frigus repetere: aërem densatum rarescere, terram in exhalationes attenuatam rursus crassescere: est itaq; aliquid, quod accidentia præterita revocet & amissa reparet.

2. Nec placent Atomistæ Recentiores qui sola accidentia & figuram formæ nomine dignantur, & volunt uti lignum à navi, ita carnem à pisce distingui. Volunt cum Bassone lib. 2. art. 4. in Philos. Nat. Atomos esse heterogeneas, & naturas habere Elementorum, esse adeò minutas, ut nisi plurimæ in unam molem coëant sensum non afficiant, idq; non in se, sed in suis actionibus; ex his secundas, ex secundis tertias, & sic deinceps componi: hinc per tantam compositionis varietatem infinitum possunt variari, & licet primæ sint immutabiles quoad essentiam, reliquas facile posse in aliarum transire naturam, paucioribus aut pluribus mutatis, prout magis vel minus, aliæ ab alijs recesserint. Et sic liquida esse corpora, quæ plurimum liquidarum habeant atomorum, fixa quæ terrearum, fusilia quibus terræ plùs quam aquæ: vaporem effici, dum particulæ aquæ subeuntibus igneis ab illis sursum provehuntur: ignem extinguere, quando particulæ ejus ab aqua vel aëre condensantur: Res frigidas incalescere per immisionem partium ignearum & aquam bullire. Dum fit candelæ accensio, igniculos intus latentes per

poros prodire. Aërem efflatum strictis labiis, quòd comprimat
internos igniculos, frigere: diductis verò labiis quòd laxet, pun-
gentibus ipsis igniculis calidum sentiri. Sagittam cursu incalesce-
re, quia per suam viam in plurimos igniculos illidit. Aquam
ideo facit mobilem, quia rotundis constat atomis, quasi glo-
bulis; alia fixa, quia quadratis, semen terræ ingestum propor-
tionatas sibi attrahere atomos & ita augeri. *Ægra sententia est
tot Medicorum.*

3. Neq; spiritum mundi loco Formarum admittimus, id
est, Formam (specie unam, materialem, in toto mundo diffu-
sam; quæ instar animæ nostra in diversis suppositis pro concursu
a cidentium varia operetur. Quæ indem sub curâ Medicorum
sententia, per quam tamen putant se evitare multiplicationem spe-
cierum, quam ex diverso um accidentium stabili congerie asfirma-
re nolunt. Quàm diversam enim, inquit, accidentia in herba
& sale ex illa chymicè educto. & tamen eadem substantia. Nam
expertus Faber Medicus in suo *Palladio Spagyrico*, sale illo in
terram defosso ejusdem speciei repullulare plantam. Alter, ubi
lixivio factò ex cineribus urticarum salem earundem injectit, &
conglaciarum permittit, non solum folia urticarum, sed & caudices,
radices, quousque vitis permeabat, conspexit. Diversa acciden-
tia in cinere & herbâ; & tamen scribit, *Quercetanus*, conclu-
sos cineres modo certo paratos in vitro, subditâ tantummodo
flammâ candelæ statim effloruisse. Plumbum, Stannum & alia
metalla resoluta in cineres redeunt ad eundem statum retento eo-
dem, quod prius habuerant, pondere & mensurâ. Plumbum
Mercurio injectum liquatur in Mercurium, & tamen corio cervi
per expressionem separari potest. Mercurius resolvitur in fumum,
fumus in Mercurium. *Ferrarius* lib. de cultura horum, doc-
cet modum aquam distillandi, quæ in vitrum recepta, ubi tan-
tum palmo ad motu tepesceris fundum, effunder gemmas, imò
flores. Ex aut vitrum fieri & ex eodem vitro aurum notum fuit
Bodino in theat. Flamma cereæ candelæ inflexa super aquam
per obliquam aurifabrorum fistulam reddit ceram. Non assenti-
mur etiam propter hæc formam unam quæ sic variarum figura-
rum formatrix, variorum accidentium sedes, quæ in fornaculis
Ægyptiorum pullos ovium excludat, modiolis absq; fundo mento-
rabiles, quæ ex seminibus plantas formet, eadem & animalia, quæ
ex concisis particulis serpentis regnat serpentillos. Ex coctâ
& sub.

& subjectâ fimo anate bufones: ex vitulo apes: ex canero scorpiones, ex medulla docti humani serpentes, ex crucis papiliones, ex melle pane insperso formicas, nec ramen cogimur ad DEUM devorè quidem, sed rusticâ sanctitate recurrere horum assignatûri causam: neque hanc sententiam fulcit S. Aug. in Genes. ad litteram, etsi omnes formas ab initio asserere creatas videtur: nec Arist. lib. de mundo c. 6. *Venerabilius & decentius est ipsum quidem DEUM in suprema regione stabilem esse, potentiam verò per universum mundum penetrantem, solem movere & lunam & cœlum circumagere & causam fieri ijs, quæ in terra sunt solutæ: iam verò de hâc potentia c. 4. dicitur verò etiam aliter spiritus, qui in plantis & animalibus est. & est per omnia penetrans, animata, & prolificâ essentia.* Nam hunc librum Apuleio, qui illum inter suos numerat, donamus. S. Doctorem de radice formatum simul creatâ, scilicet, materiâ, intelligimus.

De Natura & Arte.

Si Natura repetat ab arte quod suum est, nihil illi relinquet.

I. Dominam cum pedissequa producit Philosophia, Naturam scilicet cum Arte, ut velut interludium agant, donec à principiis intrinsecûs ad extrinseca deducat auscultantem. Ita hæc attenta Dominae famula, ut in mores ejus transille videatur. *Natura enim est principium motus & quietis ejus, in quo est primò & non secundum accidens.* Ars naturam æmularur & quietem: verùm cum Physicè nequeat, facit directivè & Formam inducit suo operi; *cujus essentia consistit in situ partium, proportionem, unionem, aliquando & in condensatione,*

2. Opere artis aurum fieri est possibile: exempla id evincunt, & agentia naturalia possunt haberi non est impossibile; quæ ubi data fuerint, ea manu artis ad imitationem naturæ possunt conjungi ac ut cæteris effectus mimicos, ita & hunc producere.

3. Verùm ut sæpe ars dum arcana Naturæ rimatur ac è profundo thesaurorum educit, magiæ id est, occultioris sapientiæ nomen meretur, ita vanè & futiliter supergredi conata ad spirituum pessimorum auxilia defecit, atque infami nomine Cacoma-
giæ notatur ac damnatur.

4. *Cacomagia* habet *Species 4. Prestigiatariam*, quæ innoxios & solum curiosos effectus operatur. *Maleficium*, quod perniciem alijs creat. *Ariolationem* seu divinatoriam, quæ secreta ope Dæmonis inquit; *superstitiosam*, quæ ex inanibus rerum indicijs aliquid certi colligit. *Divinatoria* rursus dividitur in propriè divinatoriam, quæ auxilio Dæmonis quærit futura. *Sortes*, quæ occulta; *Observationes*, & *Idololatriam*. *Divinatio* fit vel ex consideratione alicujus motus aut rerum dispositionis: & hujus species sunt, *Orneoscopica*, ex avium volatu *Icoscopica* ex his, quæ domi contingunt. *Enodios*, ex his, quæ in viâ *Chiroscopus* seu *Chyromantia*, quæ ex manuum superstitiosa inspectione. *Palmatica*, ex aliquo in corpore hominis nævo. *Oriroeritica* ex somnijs. Vel fit divinatio ex ijs, quæ consultò ab hominibus fiunt ad acquirendam occultorum notitiam, talis *Necromantia* aut *Necyomantia* quæ per evocationem mortuorum, *Pyromantia* per ignem; *Hydromantia* per aquam. *Geomantia* per terram: *Haruspicina* per viscera animalium; *Aleuromantia* per farinam: *Critomantia* per bordeum; *Astrologia judiciaria*, per stellarum situs futurorum veritatem quærit cognitionem.

5. *Pseudo Fundamenta Caco Magiæ*. 1. *Mundum* & singulas partes ejus animatas. 2. *Nomina Junonis, Jovis &c.* non esse nomina Dæmonum, sed animarum mundi, quæ invocari possunt. 3. Multa esse genera Dæmonum bonorum, qui non sint Angeli. 4. Animam humanam, dum passione vehementi laborat, posse imprimere verbis, characteribus, & figuris vim physicam ad agendum: 5. *Imagines* sub certâ constellatione factas vim acquirere ad certos effectus producendos. Quæ excogitata, ut veletur pactum cum Dæmone, & nullus sunt rationis.

6. *Virga colurna*, quâ aurum quæritur plus de naturali habet, quàm globulus horas in vitro suo sonitu indicans, cum numerus horarum sit arbitrarius & apud varias gentes alius. Numeri etiam *Climacterici* habent fundamentum; etsi non ut numeri agant; siquidem post septenos circiter annos fit in corporibus nostris variatio notabilis ac periodus quædam.

7. Per artem *Pulli* tam *Gallinacei*, quàm *Anserum Anatumq.* in *Ægypto* excluduntur. *Joan. Boysardus* narrat sibi ab amico ex furno & arte Chymica per herbas destillatum brevissimæ licet vitæ donatum infantem: non credo. *Paracellus* *Homunculos* per

los per artem formare promittit, excusant audaciam saniores illius Amici : & ajunt arcanum esse quoddam arte Spagyrica ex baculo vitæ (sic vocant vinum & triticum vitæ nostræ fulcra) extractum ex hoc sanguinem , sperma, extrahi , ut Gerardus Dornæus in Dictionario Paracelsi, sed ipsemet Paracelsus lib 1. de generat. rerum nat. se reddit inexcusabilem , ubi & modum formandi hominis in fimo præscribit, quæ & fidei inimica persuasio, & sanæ rationi.

Viæ, quibus ars supergredi naturam videtur,

Dulce est interdum decipi.

Ludit apè ars & imperitis imponit: Philosophi naturalis est larvam detrahere , ac pro naturâ pugnare. Hæ itaque larvæ sunt, quibus prodigiosam se mentita naturæ furatur gloriam.

1. *Sympathia & Antipathia rerum*, quarum cùm ratio assignari facilè non possit, miraculosum quid videtur præstari: taliter videtur extirpari arundo, si filice vomeri imposito locus areretur, cùm naturalem habeant hæ duæ plantæ Antipathiam, sic ut Zoroaster ait, ferox taurus arbori ficui alligatus miscet,

2. *Agentia vera Physica adhibere, & ijs prætexere impertinentia*, v. g. qui infundit saccarum lacti, dum in butyrum densatur, lac nunquam concreset, dicit tamen ille se meris id verbis efficere: consolidæ radix injecta ollæ, in qua bullunt carnes teneri animalis, carnes in unum colligit frustum: huic prætexit alias vanas causas.

3. *Sidera non parùm conferunt ad effectus tales*, ut luna mare ciet, ostrea implet vel inanit. Sic aliquis vult allium sine odore gravi nasci, illud ferit, lunâ positâ subterris & latente eadem eruit. Ex cœlo etiam sumuntur prædictiones naturales, ex quibus aliqui famam conciliabant sibi prophetiæ, ut Heraclides Ponticus scribit quoddam observasse exitum caniculæ, & ex eo divinis, saluber an pestilens annus futurus esset: nam si obscurior & quasi caliginosa fuerit, pingue & concretum esse cœlum, ut ejus qualitas gravis & pestilens futura sit: si clara & pellucida apparuerit stella, cœlum significat esse serenum ac purum, & propterea salubre, uti refert Columella.

4. *Virtus Magnetica*, qualis in *Magneto*, *Electro* & alijs, sic solsequium à sole trahitur: *Selenotropium* à *Lunâ*: à digito *lingula succino* attrita.

5. *Putrefactio*: Ita *Serpentes* ex capillis mulierum menstruantium in fimo sepultis nascuntur; ex serpente in frustra conciso, & sepulto in fimo plurimi serpentes: apes ex bove. Modum describit *Ovid.* 13. *Metamorph.* & *Virg.* in *Georg.* *Vespæ* ex cadavere equi & crabrones: *Scarabæus* ex asino putrefacto: teste *Plin.*

6. *Mixtio*: sic *Crocus* ex lupo & cane. *Musmus* ex capra & arietis: monstra ex nequissimâ hominum cum feris blandine. Ex mixturis plurimum seminum serpentes plurimum caprum. Ex hac causa natam *Neapoli* vidit *Ioannes Porta* *Viperam* bicipitem: ex hac, plura in mari quàm in terris monstra.

7. *Infusio quadam*: sic cornua hominibus *Scythæ* implantant arietum, ut *Fauni* videantur: Alij partes avium, alij pecorum permiscunt.

8. *Terrarum varietas*: Nam in *Vngaria* infra siligo edit triticum, & avena hordeum, & è contra alibi: quæ terra si habeatur aut similis per artem facta fructus præter spem afferet.

9. *Transplantatio*, ex rosâ sylvestri domestica &c.

10. *Translatio de loco ad locum*, ita *Dæmon* ex *Indijs* huc rosam potest in *Decembri* afferre, vel aliquam nobis ignotam plantam, & eam subtiliter terræ insigere, veluti hic nata esset: tali aut *Apollonius* se invisibilem, dissitus visibilem *Basilides* ta-crificulus exhibuit.

11. *Cultura varia*: nam *Persica* dicunt inscripta nasci, si semina eorum terrâ obruas & post septem dies, ubi hiare cœperint, nucleos tollas ac cionabari quod libuerit interibas, mox ligatos cum suis ossibus terrâ rursus obruas: idem de amygdalis *Africanus* scribit, de alijs fructibus similia *Constantinus*.

12. *Immissio*: *Cucumeres* nascentur forma anguis, si dum è flumine prodeunt, includantur tubo, in quo se tantum in longum extendere possint: *Cucurbitæ* capita Angelorum alata exhibebunt similibus foris inclusa, ut *Pontanus* describit.

13. *Conservatio*: cadavera malorum potest cum sine putredine *Dæmon* servare. Nam *Plut.* docet, si carnibus æreus clavus intligatur, illæ diu incorruptæ manebunt.

14. *Corruptio inopinata*: *Cassianus* scribit, si *betæ* radix contusa in vino per tres horas jaceat, illud vertit in acetum: nomi-

mus æreus, si camino fabii injiciatur, nequaquam ferrum poterit ducere: Mercurio si iputum inciat, obdoruit.

15. *Formatio lapidum*: ita succini minutæ particulæ coctæ in rosaria formantur & inde rosaria nigra succinea: ita in alembico vitreo lapides crescere possunt.

16. *Exhibitio oculis a Medicamentorum*. Sic Dioscorides scribit eodem habitu hominem statim obdormitum quo Mandragoram hausit. Si autem plussculum ejus hauriatur insanire facit: si multum, occidit. Cuminum livorem palloremq; bibentibus gignit: & ejus suffitus, facies emaciat. Et hoc eodem modo facies coloratæ produntur, nam si manderis grana Cumini vel modicum alij & allocutus fueris suspectum fuci, color totus abibit: idem fiet si crocum commasticaveris, vel si suffitum feceris sulfureum, color faciei fucatæ nigrescet. Sic aliquis lavando manus, nigriores tersione habebit, si calchantum contritum & gallæ pulveres intritæ fuerint manili: canes & corvos Athenæus scribit inebriari æmittâ herba, ut manu capi possint seu potius rhododaphnæ: Equi semimortui jacent per horas 12. si hyosciami semen in hordeo illis præbitum fuerit, nares autem aceto perungendo, redduntur sibi: Sues insaniunt hyosciamo devorato, inquit Ælianus. Aves manibus capiuntur, si allium quod in campis nascitur incisum & frugibus mixtum voraverint, teste Plinio. Cornices manu capiuntur, si intra carnes nucem vomicam intriveris, ut docet Oppianus.

17. *Machinas formare*: Potest Spiritus aquam instar speculi visorij continere sub figurâ segmentorum sphericorum: & sic ignem vi solis accendere; potest cogere in modum speculi corpus aliquod, & sic homo in eo scriptum videbit vel alia. Potest in modum speculi concavi, & ex eo prominens imago videbitur: potest oculis præponere corpora instar lentium cavarum, & sic omnia minuta videbuntur, si tota lentium convexarum, omnia grandia, si instar angulosarum, omnia multiplicata. Sic Alb. Magnus caput dicitur recessisse naturali arte, quod loquebatur. Sic infundibulū auri si ponatur, surdaster voces distinctas percipiet, & hoc Spiritus potest facere, corpus aliquod instar tubi Optici formando; sic aspicere aliquem remota faciet, si formaverit lentes, velut in tubo Optico. Hoc modo Dædali statux sine interventu Cacomagiæ inambulârunt, ut est apud Arist. 1. de Anima, tr.

44. erant enim automatæ, sicuti fiunt per libramenta aut chalybem

bem violentè adductum horologia sono statutas horas designantia, & musica organa. Eodem referenda lignea Archita columba volans, de qua Gellius lib. 10. c. 12. Eodem Aquila ænea volitans oblata Carolo V. & argentea tiirenis, quam ab argenteis remigibus impulsam, & cum ad extremam tabulam, cui superferebatur, venium esset, ab isdem retroactam memorat oculatus testis Loyer, qui & alia multa refert lib. 5. c. 8. de spectris: hæc enim facta fuerunt per artem, quam vocat Penna in 3. p. direct, Inquisit. scholio 32. pegmaticam, vel magiam mathematicam, adhibitâ ope rotarum & ponderum. Sic Veneratm ligneam fecit Dædalus mobilem ipsuso argento vivo, teste Arist. l. c. sic & statuæ multæ videbantur loqui, cum revera homines per inclusos in illis tubos loquebantur: sic Memnonis statua apud Ogygias Thebas auroram salutabat, forrè, quia inclusus in cavo illius aëi calore solis rarefactus per angustum foramen eiumpendo stridebat, vel oriente sole ventus solitus oriri in tubam obversam impingebat, qualem describit statuam Sigisni. Batio in rebus Moschov. quæ plena erat tubis & fistulis, in quas se ventus insinuans exiles voces edebat. Similia de tribus mentibus Persicis scribit Clemens Alex. ostendit etiam P. Kircher, quomodo in montibus quibusdam naturaliter possint exaudiri noctu voces exercituum, lege in Arustieis in libro Lucis & umbræ. Ita deniq; Cassiod. lib. 1. var. laudat ingenium Boetii. *Dura ingeniosa dispositione solvuntur, metalla mugiunt, Diomedes in are grues buccinant, & reus angvis insibilat: aves simulate frinnium & quæ propriam vocem nesciunt habere, dulcedinem probant emittere canticis.* Sed nec modo ars ista defecit, Constructæ sunt alicubi ad fontem aviculæ multæ per ordinem dispositæ, & his assidens noctua, quæ suâ spontè ad aviculas convertitur, & rursus avertitur: aversâ autem eâ cantant aviculæ, & rursus ad ipsas conversâ silent, & hoc fit per syringas quæ prout tenuiores, aut crassiores, prout in longitudinem extensæ vel contractæ, prout pars illarum in uberiorem aut exiliorem immergitur aquam, variant sonos, ac voces avicularum fingunt. Simili modo apertis cujusdam palatij valvis sonus tubæ efficitur. Hercules custodit auriferam arborem, cujus pomum si moveris, Hercules sagittam jacet, draco sibilabit, multa sunt ejusmodi hydraulica, de quibus Virruu. lib. 10. Hero in Spit. Porta Magiæ 19. & alij qui agunt de æquiponderantibus, centrobarycis, zygostaticis, mochlostaticis, (phenostaticis,

nostaticis, spartostaticis, hydrostaticis, pneumaticis, pyrostaticis, automatis, polymechanostaticis, polierceticis. Conspicitur Luteriæ castellum arte factum in quo omne fabrorum genus munus suum scitè exercet. Visa est Norimbergæ musca ferrea, è manu artificis evolans, quæ ubi convivas circumvolavit, veluti detesta in manum Domini rediit. Vidimus per cochleam Archimedis flumina in suos fontes redire, irides in conclavi naturalibus meliores, ventos æolipylis excitatos, vaporum ascensum & resolutionem per imbres, grandinem, meteora ignea, atq; fulmina ex aureo pulvere facto præcipitatione in spiritum tartari. Sed modum conclusionum excederemus si *εγχεῖσται* quæ funiculis, ponderibus, orbiculis, spiritu incluis, mira ostentant, prosequi vellemus.

18. *In rebus notis casum simulare*: Hoc modo Spiritus defodit pecuniam & dat Mago candelam, ut ubi illa extincta erit inquirat pecuniam: sic Aquilices certis signis, ubi cognoverunt aquas latere, eas oculis feriâ sexta manè quærunt. Sic quidam Vnguento dentes ungebat ægrotos, ut exciderent, & simulabat eos inflatione follis fabrilis ejici.

19. *Occasionis usus*: Sic fur deprehenditur comestione casei, non quòd caseus prodatur, sed quia fur timet, timentem autem os arefcit, arido autem ore caseus utpote aridus devorari non potest. Quam primus inventor rem simpliciter instituit, supersticio ad certum diem detorsit.

20. *Turbare medium*: Homines virides videbuntur, si lucernis æs viride contutum infunditur, & alia flamma omnis absit: vel vitra sint viridia, in quibus ignis latet, vel fenestræ, per quas lux immittitur.

21. *Velox agitatio*: Qualiter Circulatores multa peragunt. Horum omnium effecta, quamdiu causæ ignorantur miraculosa videntur. Nam ex nescire oritur mirari: idèd Pythagoras jactabat se per Philosophiam consecutum, ut nihil miraretur; cui Plato in Thæeteto consonat. Tum demum perfecta erit Philosophia, cum omni admiratione deposita perfectam causarum notitiam complectetur.

De Modis.

Natura servat modum rebus in omnibus.

I. M Odo rûm S. Thom. 2. p. q. 54. a. 2. ubi act onem realiter distinguit, & alibi, tum Scotus in 2. dist. q. 5. & non pauci è veteribus admiserunt, & ante illos S. Damasc. lib. 3. c. 3. de fide, imò & alii Patres, uti refert Maurus.

Fundantur in illo potissimùm principio. *Non potest transitu fieri ab uno contradictorio reali ad aliud sine nova Entitate.* Nam idem secundùm idem nequit simul esse & non esse, vel tali modo esse & non esse. Imò, si semel concedatur contradictoria antè omnem mentis cogitatum sine mutatione reali jam convenire, jam non convenire: tolletur realis distinctio: & hoc idem immutatum licebit dicere jam hîc esse, jam ibi, jam esse unum, non unum &c. Neq; enim aliquid solâ ratione distinctum sufficit, ut ab unâ contradictoriâ reali denominatione transeat ad aliam, ut jam dicatur Petrus currere, qui non cucurrit, si cursus Petri nec modò est.

De Vnione.

I. Q Via extrema transeunt de uno contradictorio reali ad aliud, quod sine novâ Entitate reali fieri nequit, Vnionem modum esse dicimus. Neq; sufficit præsentia animæ, nam nist hoc olim Tertull. c. 4 4. de anim. â, *Quod talium corpus animæ sit pro vagina, cui tantum imponatur.*

2. Sympathia animæ ad hoc corpus, præterquam arbitrarie adstruatur, etiam hoc habet contra se: Sani ejusdem & agri, phthisici & hydropici, pueri & enis, corpora non minus à se distent, quàm hominis unus ab alterius. cur ergo ad illud potius dicat Sympathiam? imò ipse Wadlagus hujus sententiæ repertor d. 4. n. 51. de Incarn. fatetur, hoc modo non posse explicari Vnionem hypostaticam, quia nulla humanitas hanc ad VERBVM Sympathiam dixit.

3. Neq; per decretum DEI potest satisfieri: Sic enim toleremus omnes qualitates, dicendo, album fieri parietem ex
non

non albo nihil esse, nisi decretum DEI volentis illum esse album. Quia si unio potest explicari per decretum DEI, cur non posset albedo? Tam enim potest DEVS dicere, *Volo hunc partem ex non albo esse album*, quam, *volo hanc formam ex non unita esse unitam*. Unica est hæc Entitas in composito. Quia etiam Unio hypostantia non est duplex:

De Actione.

I. P Robat nostram sententiam Angelicus Doctor supra cit. 1. *Agere est motus sed essentia v. g. hominis non est motus*, Ergo essentia hominis non est actio. 2. *Actio transiens non est de essentia rei, ut patet*. Nam essentia agentis est intra ipsum sed actio est effectus agentis in passum. 3. q. 45. a. 3. ad 2. *Mutatio est media quodammodo inter agens & motum*.

2. Etiam Creatio modaliter distinguitur. Probamus cum Theoph. Rayn Theol. Nat. dist. 8. n. 319. Eadem quantitas in Eucharistia ante consecrationem educeretur, post consecrationem creatur, & corruptis speciebus, dum nova Materia substitueretur, rursus educetur eadem quantitas. Vnde si Creatio non differt à quantitate nec educatio differet. Itaq; educatio cum Creatione erunt idem, quia idem sunt cum quantitate, juxta illud. *Quæ sunt eadem uniterio: sunt eadem inter se*. Et DEVS primo casu denominabitur educens, secundò creans, tertio rursus educens, & nulla nova Entitas fundatis hanc denominationem exornatur.

De Ubicatione.

I. E T hanc S. Th. distinguit in 1. dist. 37. q. 3. a. 1: Nam sicut bona hæc est consequentia. Potest esse paries albus & non albus quocirca ab illo albedo distinguitur. Ita etiam hæc est bona: potest esse Petrus hic & non est hic. Proinde esse hic ab illo distinguitur. Neq; tamen, ut vult Ariaga, est Absoluta Entitas. Quia perfectiones Entibus non sunt tribuenda sine gravi fundamento. Quale non assignat ille.

2. Rem esse sine omni ubi penitus non posse jam ante nos certum erat veteribus. Nam 4. Phys. 1. *Quæ sunt, omnes existimant alicubi esse, quod verò non est, nusquam esse*. Idem Plato & ferè iidem verbis in Timæo. p. 3. Paulò post init. & Tullius Tusc.

Tusc. 1. *Quod est, nullibi esse non potest & S. Aug. epist. 57. Quæ
pusquam erunt, omnino non erunt.* Nam, licet res non con-
nectatur essentialiter cum ubi determinatè, conjungitur tamen
disjunctivè, sicut & cum tempore, & his ablatis, consecutivè perit;

De Situ,

ET hic novum modum constituit. Quia nova realis deno-
minatio intervenit. Nam *ubi* dicit corpus esse in loco; *situs*,
hoc modo se partes habere. Figura etiam ex suo conceptu
non respicit locum. Deniq; non mutato situ potest quis mutare
locum.

De duratione.

SI duratio non est distincta à Petro, respectu ejusdem forme
simul & semel, Petrus erit in actu & potentia: in actu, quia
hodiernam durationem habet; in potentia quia crastinam
non habet: atqui crastina cum hodiernâ est eadem, cum juxta
non distinguentes sit ipse Petrus. **DEVS** non est hodie in die
crastinâ: nam non est in tempore, quod solum est Entium vari-
abilium, ut docet S. Th. 1. p. q. 10. a. 5. sed **DEI** æternitas est
tota indivisibilis, cujus mensura non potest esse tempus: itaq;
solum, **DEVS** esse potest, & tempus hodiernum esse potest, ex
quo relatio còexistentiæ consurget. *Existere me*, aliquando so-
nat nominaliter quasi abstrahendo à tempore: aliquando verò
participialiter & significando tempus præsens: nam *existere*
est *existentem* esse, quod utroq; horum modorum sumi potest,
ac proinde æquivocationem fundat: prioreq; modo sumptum in-
differentiam asserit, posteriore tollit ob inclusam durationem.

De Causis in Communi.

*Causam rebus dare cujusvis est, rerum
verò dare causam solius Philosophi.*

I. Causa optimè definitur, quòd sit *Principium esse limi-*
tati: sic enim evadit omnia vitia in quæ cæteræ defi-
nitiones impingere solent: non enim potest trahi ad
divinas

divinas principiaciones, non ad conditiones deflecti: non laborat obcuritate aut circuli periculum incurrit, quod evenit illi tùm per effectum describitur: omnes respicit sententias, etiam illam, quæ concedit idem à se ipso posse reproduci: non incidit in ambiguitatem sicut cum dicitur *defectibiliter operari*, cùm defectus se possit vel ex parte causæ, vel ex parte effectûs tenere.

Nihil causa operatur, quando non est, etsi immediatè antè fuerit: enim verò malè nobiscum ageretur. Mortui enim & periculo labilis vitæ per supremam exempti horam, adhuc periclitamur, & jam ex peregrinatione in terminum collecti adhuc viatores ageremus, cum delinquere, aut ex virtute adhuc aliquid agere possemus.

3. Causa nulla naturaliter agere in distans potest, & quidem intrinsecæ causæ suâ se indole disputationi subtrahunt: sola Efficiens facit locum controversiæ, verùm pro negativa parte tota natura pugnat. Constat enim quòd toties impediatur actio agentis, quoties inter agens & passum aliquid interjicitur impediens virtutem agentis. Nam corpso quòd inter solem & nos aliquid corpus opacum constituitur, non potest à sole ad nos devenire illuminatio: ita etiam, quando tegimus oculos ne radij visibiles penetrare possint, oritur quædam nobis nox etiam die claro. Natura enim agit per brevissimas lineas scilicet rectas, neq; circumire novit obstacula, neq; ubi semel superare nequivit, alio se loco in distans reparare novit.

4. Vt causa efficiens agere in distans censeatur, debet passum consistere extra terminos sphæræ activitatis, qui quidem in diversis agentibus non sunt iidem. Illa Sphæra impletur subinde effluvijs à substantia, subinde accidente tantùm, idq; vel noto & ad primas qualitates revocabili, vel ab ijs discreto, quod vocamus occultam qualitatem. Quomodo enim ager, ubi non est? perinde enim, hâc non esse, atq; absolutè non esse. Tam tygris, quæ in Hyrcania moratur, me non lædit, quàm quæ nunquam existit, & concessâ actione in distans Cacomagiæ in multis honestus color porrigitur: hâc excusabuntur transplantationes morborum, hâc unguentum armarium, hâc literæ in membranâ sanguineâ.

5. Imò neq; divinitus simpliciter actio in distans contingere potest. Si enim Sphæra activitatis non habeat concursum in medio, habeat in fine, non agit in distans. Si in medio inhabile habeat

beat subiectum, in extremo habeat capax, non agit in distans: Si verò Sphæra definat & DEVS illam in distanti reproducat, certè approximita tunc agit. Arbores cùm plures uruntur, sphæram extendunt, quæ in minimo naturali cùm finiatur, illi alter ignis addit plus, & sic extendit.

6. Magnes itaq; minimè agit in distans, sed diffundit virtutem tractivam, quæ corpora, sicut lux diaphana permeat, ac ubi invenit aptum subiectum, in eo operatur. An bullientis fundus lebetis frigeat, contendunt duo Hispani: Arriaga ait fundum planè ardere & id se expertum Oviedo frigere idq; se tentasse. Nobis non placuit subire periculum, componemus tamen litem: friger fundus, non ideo ignis in distans aquam ferverfaciet. Quidquid ignis calefecit, attenuavit, & in altum exulit, crassiores ergò partes attenuandæ descendunt, & illæ fundum attemperant, priusquam omnes ad tenuitatem reducantur. Hinc initio bullitionis fundum frigere aut saltem tepere non improbabile, & eo tempore credo Arriagam manum admovisse, post ebullitionem verò peractam, Oviedum. Sic porcellus dum in veru assatur (quod tanquam indubitatum narrat Scalig. exerc. 20) maximè rostro calet, postquam verò est assatus, minus eo loci quam reliquo corpore æstuat. Quia scilicet dum assatio peragitur calor ex toto corpore in rostrum concurrat: postquam verò peracta assatio, cessavit evaporatio fervens ad hunc locum colligi, quia attenuatorum corpus factum est pervium.

7. Oscitantes alios ad similem actum provocant, eo modo, quo & ipsemet se provocat, qui se oscitare cogitat. Quia phantasiam recordatione concitat. Phantasia etiam imprimat notas infanti: frequens huius rei & cum dolore saepe experientia, sed non in distans agit. Oritur enim re aliqua conspectâ, quam mulier amat aut odit, imaginatio vehemens, quæ dirigit potentiam formatricem obijciendo ei imaginem objecti, ut ideam, quam imitetur formando. Licet enim formatrix sit vegetantis instrumentum, ejusdem tamen est animæ potentia, cujus & imaginatio. Imaginem verò formatrix eo modo discernit, quo radices arborum inutile alimentum ab utili, & cùm anima sit eadem conformat se in excitando aliam potentiam, sicut videt aliam excitaram. Idcirco ad imprimenda signa sætui sufficit imaginatio foris, quod demonstrant oves Iacobi Patriarchæ tempore graviditatis, quia tum est formatrix in opere. Etsi nondum factus est effor-

est efformatus, potest aded formatrix perverti, ut etiam membra immutet, manum v. g. in pedem bestiae: si verò formatus, saltem per excrescentiam carnis foetum signabit. Hinc falsâ curiositate deludunt, qui pullos cœci coloris promittunt, si color ille gallinae incubanti objiciatur: quasi verò gallina per imaginationem in ova extra se posita, sicut Mater in foetum utero conclusum agat.

8. Tarantulæ instantia nec locum hîc habet. Dum quis ab hac bestiola (quæ in Aquilia specie aranei nascitur) mordetur, unico ferè modo curatur, si musica ad saltum donec venenum exsudet, incitetur. Huic veritati, quæ adjiciuntur, ferè sunt fabulæ. At Virga fortunata flectitur versus metallum, uti Ingolstadtii anno 1617. Discursu Philosophi & in Opticis Olomucij anno 1657. assertum quia & virga saheis & alni versus aquam: aqueæ sunt enim arbores. Sed quare non sibi relicta columna inclinatur? Flectitur & spontè, sed non tam strenuè: virtus ejus calore manuum, idq; non cuijlibet, sed meliùs constituti, excitatur. Sic & arista filiginis proximæ flori in manus accepta efflorescit: sic & magnes chalybe munitus virilior evadit. Alij tamen pro diversitate metallorum diversis virgis utuntur, coryli ramis ad argentum, fraxini ad æs, piceastri ad plumbum. Imò advertit Agric. ramos ejusmodi arborum dum venas super metallicas, nondum avulsos versus metalla prospicere. Unguento armatio seu Hophiathrico parum fidei, imò nihil tribuo: variant admodum in ejus descriptione: aliter illud Kekerman, aliter Wecherus, aliter Tidicaus, aliter alij componunt, damnant passim Academiæ. Ad superstitiones refero transplantationes morborum, quarum multas Paracelsistæ jactant. Qualis est laboranti podagrâ pilos tibiarum & pedum ungues resectos quercui ad medullam terebratæ inferere, & ocludere, atque sic ægrum malo sublevari. Plura ejusmodi Tentzelius habet, sed neq; illud Henrici Ranzovii extra suspicionem lib. de tuendâ valetudine, Si inquit, velis tollere verrucam, lardo attinge, lardum extra fenestram appende, ubi atuerit lardum, simul arefcet & verruca.

9. Quod matres lac pungat in uberibus, dum aibi positus infans vagit, facit imaginatio, aut lactis copia. Aqua Filiornum Regis Angliæ Olivetii & Artii, quæ illis mutuo statum à se distinct indicabat, vires ordinarias naturæ excedebat. Inter fabulas repono ducas acus magneticas, quarum si una per alphabetum

circumagatur, altera valdè procul posita easdem literas respiciat & sic epistolam constituat. Candelas vitæ & mortis ex sanguine confici, quæ suâ flammâ statum viventis indicent, non abnuentur, sed quòd tam diu arsuræ, quamdiu alter in vita, hoc est extra leges naturæ. Vitam calendarum, copia materiæ constituit etsi juvet aliquid & qualitas, sed ad æqualitatem cum vita adducere non potest. Dolendum quod *Hernestus Burgrav.* Illius de scripitioni integrum libellum impenderit.

10. Ad occisionis præsentiam sanguinem è cadavere, occisi fundi hac puto ratione cum *Kitcher*: Certum est, 1. è corporibus certâ humorum temperie constantibus insensiles quosdam subtilissimasq; exhalationes diffundi, quæ dum aliud corpus intra actionis suæ sphaeram attingunt mirificè illud alterant. 2. Affectus animi vehementiaq; pathemata magnam vim obtinent in animam, spirituum ope totius corporis humores alterando potissimum in sanguinem suam vim exercendo. 3. In morte cadavere non statim omnes qualitates sanguini existentes, nec spiritus animales desinere, quorum operâ aliqui motus aut actiones vivis non dissimiles causari possunt. 4. Inter Homines viventes etiam ignotos vel ad primam conversationem subinde tantam versionem notari, ut nequeant mutùe se tolerare, quod non propter solam imaginationem, sed Phycam quandam qualitatem contrarietatem, non secus ac in lapidibus, plantis, atq; animalibus, contingit. His præsuppositis ita huic mirum effectum explico. Cum in homicidio ut plurimum vehementes animi impetus potentia irascibilis interveniant, præterea invidia, ira: esse. 5. *Thoma* certum quoddam ex effusâ bile generari venenum falcino peragendo aptum, ita efficax, ut non solum proprium corpus extenuare soleat, sed & in aliud agat: ita quoq; inter cadaver spiritibus adhuc turgens animalibus & occisorem irâ, invidiâ & odio effervescentem qualitates quædam generari possunt qualitatibus sanguini cadaveris inexistentibus contrariæ, quibus sanguis incitatur; sic aliqui cholericus copiosum per nares sanguinem fundere solent, dum irâ effervescent: quando igitur occisoris sanguis, quod suum est, appetit, nempe illos malignos spiritus, quos occisor per oculos, nares &c. occiso indidit; occisi autem contrarii spiritus spiritum hostilem repellit, fit, ut hæc spirituum contrariorum luctâ sanguis, qui eorum vehiculum est, effervescens & rarefactus foras erumpat. Aliqui se ab hac diffi-

cultate

cultate facillè expediunt, siquidem non semper contingit, miracu-
lose fieri asserentes.

11. Voces nullam activitatem Physicam exercent: unde
verò Magi vocibus peregrinis aliqua operentur, non postremus
inter illos Jamblicus Porphyrio id requirenti respondit: *omnia
ejusmodi nomina significare aliquid apud Deos seu Demones.* Hoc
est pactum cum geniis pessimis ab aliquo initum, ut iis deinde à
quocunq; recitatis Dæmon, quod promissit. operetur: recitat in
hanc rem Hist. Delrio in Disquis: lib. 2. q. 29. l. 1. Dum puer
ignarus legeret Corn. Agripæ conjurationem & spiritus se stitisset,
nec puer ulterius procedere novisset, cervicem illi elisit. Non
nego tamen in curatione posse imaginationem ægri conferre,
dum per verba inutilia supra illum prolata spes in eo sanitatis exci-
tatur. Nonnisi per scelus adscribi posse activitatem characteribus
dicimus quod R. Moyses cit. à Io. Gorop. Bec. in Hermenthena
*Idolomaniam abominandam esse, si quis vim aliquam literis inesse
credat ad miracula vel res quasvis perpetrandas.*

12. Conceditur tamen vis Amuletica, cum Gal. 6. de simpl.
ubi præoniam è collo appensam mederi Epilepsiæ scribit, Fernel.
l. 2. de abd. c. 17. Ungulam alcis psalmo. Dioscor. l. 5. c. 18.
Actitem lapidem partum promovere Kentman Tincam piscem
istero applicatam mederi. Unzerus de nephritide, quod gestatus
calculus pellat: inter hæc non magis distans actio, quam inter
emplastrum, & vulnus. Conceditur & Antipathia & syn: pathia:
sic Leo Gallum fornicat. Araneus cum bufone & serpente per-
petuè bellum gerit. Fraxini ne longissimam quidem umbram
serpens patitur. Quercus in olivæ sata intra se refugit ac tan-
dem arefcit. Olea prope iuglandem sita & ipsa ægrotat & iuglan-
dem ægram efficit. Vitis brassicam fugit. & vinum, si brassicæ
in ollam ad coquendum ingestæ affuderis, non coquetur. Vitis
lauri odore fit deterior. Mustela murem, mustelam rubeta etiam
è remoto & reluctantem attrahit. Argentum vivum aquam &
oleum ebibit. Rutam amat ficus, & vicissim illius vicinitate am-
anior ruta: cornicum & ululatum sanguis misceri non potest.
Idem de sanguine Aegiri & Flori narrat Arist. l. 9. Hist. c. 1. alij
pirorum, alij pomorum odorem pati nequeunt, alij felem, alij
murem. Cancer si polypodio contingatur. paulo post crustam
deponit; multa antipathia inter animalia adducit exempla Plin.
lib. 10. c. 74. Sed nulla hic actio in distans. Nam animalia se

oderunt vel propter pabulum, locum, vel generationem, desiderio se suaeque tuendi. sympathiam in illis facit similitudo morum ac vivendi, & hæc excitatur in appetitu ab objecto cognito. In aliis Antipathia, prout constant temperie noxiâ aliis vel proficiunt quæ statim se prodit per vapores, effluvia, spiritus, quibus afficiuntur res etiam dissimiles.

13. Multum etiam occultis astrorum qualitatibus tribuendum. Nam in Solstitio æstivo olea, tilia, populus, ulmus, salix folia circumagunt, & aliâ facie cælum respiciunt, quam pridie. In biurnali vero etiam aridum ac è clavo pendens pulegium efflorescit. Herba ocymoides non nisi noctu floret & fragrans Cichoreum, Heliotropium, Lupinum, malva, Tragopos, Geranitogalos solem sequitur floribus ab ortu ad occasum successivè promotis: Trifolium ter de die ad solem mutat colores, mane candidum, meridie purpureum, vespere puniceum. Omnis ostrea & conchylium intra suam testam cum Luna crescunt & minuantur: Selenites lapis imaginem Lunæ juxta incrementa diurna exhibet, Formica esto sit cæca, juxta Arist. laborat totis noctibus in plenilunio, circa Novilunium quiescit. Plinius refert Soricum fibras diebus Lunæ respondere. Medicinas exhibitæ, dum Luna diversa signa peragrat, diversè operari, advertunt Medici Ægyptij.

14. Implicat, ut seipsum physicè quid primò producat. Quia esset, antequam esset: quod etiam valet in diverso genere causarum. Sed postquam semel extitit, potest seipsum reproducere, & de facto juxta multos CHRISTVS physicè seipsum reprodúcit in Eucharistia: & jam cessat periculum mutæ prioritatis: nam etiam idem potest esse causa sui moralis, quoad secundum esse, id est. sibi impetrare ulteriorem durationem: vel ut reproducatur in alio loco, quia pro diverso tempore vel loco videtur existens & exiturus. Formas substantiales & materiales tantum viventium quàm non viventium produciunt cœli accidentia.

De Causis in particulari.

*Quadrigris in hunc mundum omnia
invehuntur.*

I. Causa materialis est pars compositi subjectiva, supra materiam

materiam primam involuit dispositiones, connotat compartem & compositum. Anima rationalis & Angelus est causa materialis suorum accidentium non tamen sunt materia prima: etiam si nihil ex materia educeretur, dummodo formæ uniretur, constitueret compositum. DEVS nequit esse pars compositi, aut formam sustentare, & hoc modo nequit concurrere causa materialis supplere, sed efficere potest, ut forma non indigeat subiecto sustentante. & hoc modo quantitatem in Eucharistia conservat, Quia si in homine loco materiæ esset DEVS, ille homo non esset verè homo. Personalitatem DEVS supplet, quia hæc non constituit naturam, nec principium passivum aut activum, sicut Materia & Forma.

2. Formalis causa, est id, quod componit cum parte præjacentem totum. Proinde est æquè vera causa, ac materia. Primarius effectus causæ formalis est informatum compositum, informatio verò seu unio est ipsa causalitas. Secundarius formæ effectus est expellere formam priorem, hic suppleri a DEO potest: prior enim effectus non distinguitur à forma, distinguitur posterior. Eadem verò forma in variis subjectis varios præstat effectus. Nam calor indurat lutum, molliat ceram.

3. Non absurdum est, quod Chymici adstruunt, suâ figurâ & formâ exteriore indicare herbam, cujus membri humani sanationi conveniat, id tamen non est sufficiens, sed scrutari opus naturam, quæ sub eadem figura sæpe diversa conclusit. Prior pars asserti ex eo videtur probabilis. Omnia enim propter hominem facta, neq; gratis figura herbæ imposita. Experientur id ipsum ita se habere passim. Nam capiti profunt, quæ ejus figuram exprimunt, scilicet pœonia, antequam flores aperuit, flores Nymphææ, capita papaveris, illi æstum restinguunt, hæc somnum conciliant. Defluvia capillorum sistit capillamentum rosis sylvestribus adnasci solitum, juvat & ruta muraria, & muscus capillaris, & abrotanum, & muscus arborum, singula scilicet capillos imitata. Oculis proficua omnia luminosa, fulgida, ut hypericum, heliotropium, euphragium, calendula. In auriculis necat vermes, auricula muris, cyclamini folia auditum instaurant. Dentium dolorem leniunt radices filicis squamarum, quos à scorbutico præservant, medentur & hyoscyami folia. Pulmonibus prodest pulmonaria maculosa, herba scabiola dicta: &c. De quibus Ioan. Bapt. Porta in Pitogu, Sennertus in consensu, Cuius & alij.

4. Sed & in animalibus multa indicat forma exterior, quia necessarium est corpori consequi talem formam, ait Philosophus Physiogn. cap. 1. & addit c. 2. quodd signa physiognomix accipiuntur ex figuris, coloribus, ex moribus in facie apparentibus & ex lenitate, ex voce, ex parentibus, & ex figura totius corporis, sed conjecturam non excedunt, veritatem non semper assequuntur. Ejusmodi signa plurima colligit Nicquet. *Præcipitis viri hæc ponit.* Caput patuum, fastigiatum, in mucronem desinens, frons parva, rotunda, supercilia conjuncta, velox incessus, sublimis inter incedendum vultus, lingua velox, color carnis rutilus, corpus parvum, siccæ carnes. *Robusti,* Pili duri, ossa & costæ magnæ, extrema corporis magna, dura, robusta, collum breve, carnosum: cervix erecta, dura, pars capitis posterior unde incipit spinalis medulla, alta, elevata, magna, tumens, cute durâ & crassâ prædita; frons dura, brevior: acuta & crassiss capillis cooperta. *Prudentis,* Caput ad latera compressum, in occiput, sin- ciputq; protensum, mediocre & mensuratum, longatrons quadrata, in medio subconcava, lenis vox media inter gravem & acutam, pectus latum, pili tenuiores, nasus aquilinus, aures mediocres, vel majores mediocribus; oculi magni, cæculdi, fulvi, nigri. *Pertinacis* frons alta, collum firmum, immobile, crassum, breve, loquela velox, risus immodicus, oculi sanguinei, manus breves, carnosæ: muili digiti. *Loquacis* mentum oblongum, digiti oblongi, lingua acuta in mucronem desinens, superiora majora, oculi subrubei, superius labrum & gingivæ prominentia. *Gulosi* os magnum, venter magnus, spatium ab umbilico ad Metaphrenum longius quàm quod à Metaphreno ad clavem colli, collum pingve, nares patulæ, digiti longi, oculorum palpebræ prominentes, loquela gravis: &c.

Exemplaris causa est, id, quod artifex conatur exprimere, dum operatur. Idcirco est ipsum objectum repræsentatum & cognitum, non verò cognitio, etsi dirigat ad exprimendum objectum quæ ob hoc solum erit Idea ut quo. Causæ inanimæ & brutæ, & homines cum agunt actiones plantarum ut dum generant, nutriuntur, non habent ideam, quia non agunt, ut cognoscant. Non insinuat Physice idea sed intencionaliter. Duplex item exemplar, aliud internum, aliud externum, quod oculis indicimus. Causalitas ejus actio, quæ ab agente procedit ex directione illius. Idea spectat ad formæ extrinsecæ genus.

6. *Finis est id, propter quod aliquid fit:* illa quæ sunt propter finem ponendum, dicuntur *media*, quæ subinde non distinguuntur ab ipso fine. Non autem cognitio, sed res cognita est finis, quia hanc non illam intendimus ponere, cognitio verò est conditio applicans. Effectus causæ finalis omnes illi sunt actus, qui ob cognitum finem ponuntur, etiam ipsius finis positio.

7. Propter finem *DEVS*, Angeli, homo, agunt, quia eligunt media, eorum utilitatem unius præ alio conterunt cum fine: res inanimatæ agunt agunt propter finem non a se, verum à *DEO* sibi præfixum, ad quem etiam illam determinat. Bruta non agunt propter finem licet multa finilia humanis actionibus exercent. Hinc Hippopotamus, dum se gravem humore sentit, per arundines recenter incisas discutrit, ut læsus sanguinem diminuat. Palumbes & meruli superfluos humores lauri foliis devoratis educunt. Cynocephali: tibias inflare & cytharam discunt tangere. In Peru cum incolis lusu charifoliorum concertant de pecunia simij. Mures è domo vicina ruinæ diffugiunt. Instar funambulorum Elephantum per chordas in aëre ductas gradiuntur. Formicæ ne grana congesta pullulent, prærodunt capitella, quâ virtus geminalis prodit. Erinaceus cane allatrante se in glomum colit. Corvus Augustio redeunti ex Aethiaco inclamavit *Χαυρε Κανισαρ* & cum alter idem repetisset *αὐτὸς* faretq; despectus fuisset, protulit *Oleum & operam perdidit*. Elephantum cibo cum quispiam rudera inieciisset, ille invicem ollæ ejus, in qua coquebantur carnes, cineres infudit. Ad lacum Maotidem luvii piscatorum custodiunt retia, & ab illis accipiunt alimenta. Mustella priusquam cum serpente congregiatur devorat rutam, & sic adversus venenum se præmunat. Hierca sive lupo Africanus addidit nomen alicujus hominis, & tandem noctu ostium accedit & evocat nominatum, exeuntemq; devorat. Sed majora narrat Bellefordius lib. 3. c. 2. hist. prodig. de : ane Blasij Monluci Franciæ Marschalci & Senarum pro Rege Gubernatoris tempore obsidij à Cæsareanis. Hic Canis, canum exercitum collegit, ad mœnia adduxit, per vigilias disposuit, suppetias constituit, revidit auxit, minuit, prout ferebat usus: desertores supplicio affecit, fideles offâ oblatâ solatus, deniq; omnia Ducis egregij munia complevit. Sed adhuc majora, multi contendunt; inter quos Crolius, artes a brutis ad nos descendisse. Ar-

chitecturam enim tribuunt Cochleis, Hirundinibus, Apibus. Militaris disciplinæ Magisterium tradunt, quoad excubias Damis & Gruibus, quoad modum educendi in campum, Gruibus: quoad armorum fabricam Cancris & testudinibus: quoad Monomachiam Gallis gallinaceis. Natandi artem nos debere Anseribus Anaribus, & amphibis, Nauticam sciuris: Nendi, vermibus serivomis. Plaustrorum structuram Murmentis & Casoribus, qui instar vehiculi dorso resupini ab aliis tracti ligna derelungunt: Textoriam & Venatoriam Araneis: Medicam variis. Nam Dycetamnuni herbam utilem ad extrahendas è corpore nostro sagittas cervi docuerunt. Vomicæ curationem demonstrarunt Chyrurgis Capræ sylvestres: nam dum colligitur in illis sanies ad saxa multum sole incensa applicant, ut facilius maturent ulcus. Serpens oculos male affectos feniculo curandos docuit, item vulnera serpentinâ, Colubrinâ & consolidâ herbis. Valerianæ usum ad confortandum visum indicarunt Feies: Hirundines chelidoniam visui salubrem ostenderunt, quâ pullorum cæcitati medentur. Ulcerum sectionem Capri, qui dum oculis caligant ad rubi spinam affricant, ut sanies educant: ursus verò contra herberudinem oculorum, apum aculeus admittit. Venæ apertionem equi Hungarici, qui dentibus sibi venas incidunt & sanguinem gravantem emittunt. Enematum usum habentibus ab Ibice & Ardea. &c. Nihilominus Bruta non comparant media cum fine neque eligunt. Aliàs essent rationalia & libera: habent tamen phantasiam seu potentiam æstimativam, per quam cognoscunt utilitatem hujus medij ad finem, sed per instinctum, determinantur: & ideo sæpe melius operantur, quàm homo, quia melius instinctus illa dirigit quàm nos noster discursus: ita & plantas melius natura dirigit, quàm nos nostra ratio, item amentes, qui habent bonam phantasiam agunt sæpe admiranda. Dedit etiam DEVS brutis species, quas vocamus insensatas, id est nullo sensu perceptas, quæ bruta dirigunt. Et hinc omnia bruta ejusdem speciei eodem modo agunt, quia ita illis natura præscripsit: per artem tamen ad quædam brutorum phantasia affvescit, hoc modo ad voces certas hoc vel illud agunt, ursi saltant, canes projecta reportant: Psittaci garrunt.

8. Ordo effectum causæ finalis hic est. 1. Bonum cognoscitur. 2. Oritur simplex complacentia. 3. Amor efficax, qui dicitur intentio. 4. Vt intentionis consultatio de medijs, quæ si

sunt

sunt impossibilia, desperatio, si possibilia 5. Electio. 6. Imperatur potentiis executio mediorum. 7. Consecutio Finis. 8. Gaudium de illo seu fructio.

9. Cum intendimus finem, media primò proxima eligimus, & ad remotiora progredimur: cum exequimur primò ponimus remotiora, tum viciniora, tandem ipsum finem; sic primus finis intentione, ultimus executione.

De Causa prima.

*Ita se nobis addixit DEVS, ut non
solum ubiq; sit nobiscum, sed etiam
omnia nobiscum operetur.*

I. Hæc causa prima sive Deus concurrit ad omnes nostras actiones, uti jam olim Orpheus apud Vicom. in t. 38. Pythagoras, Socrates, Aratus apud Euseb. de præparat. Evang. agnovêre, & Trismegistus in Asclep. prope finem Evangelicè dixit: *Omnia ab eo, & in ipso, & per ipsum*, & probatur ex 12 Metap. cap. 8: Ens quod est imperfectè & per participationem tale, fit tale per illud, quod habet totam plenitudinem essendi in eo genere; omnis verò Creatura est ens per participationem in esse operantis. Conservat etiam nos Causa Prima. Non enim minus sumus ens ab alio in facto esse quam in fieri. Nec ullus fuit tam impius, ut hoc negaverit: licet concursum in agendo Pelagiani teste Hieron. lib. 1. contra Pelag. & Manichæi teste Capr. in 4. dip. 12. q. 1. ad 1. negarent timentes indifferentiæ creatæ, Agnovit Conservationem & Trismeg. in Asclepio, ubi DEVM vocat mentem conservatricem omnium rerum, in qua omnia vivunt atq; existunt. Pulchrè Aurei oris cæcul. hom. 2. in epist. ad Hebr. *Non minùs inquit, est continere mundum, quàm fecisse*, proinde si mundus se non potuit fecisse, neq; continere seu conservare se potest.

2. DEVS non lædit libertatem determinando ad individuum. Quia dat talem concursum ad actum, cum quo stare possit omisio actûs: & sic est causa potius, quòd alia actio poni nequeat, quàm quòd hæc ponatur & quòd hæc ponatur, est causa

per accidens, quia licet hanc non voluit, (si sit mala) tamen non dedit pro alia concursum. Non determinat **DEVS** ad speciem: Quia ad omnes species parat concursum. Nec est opus, ut idem sit pro amore concursus, qui pro odio, idcirco cum eo qui est pro amore, non potest voluntas elicere odium.

3. Determinatio **DEI** ad individuum inclinat ad bonum, sicut habitus virtuosus, sed etiam subjacet integrè voluntati, sicut habitus, & **DEVS** contrarium solùm vult permissivè, ne impediat libertatem. Voluntas autem determinat se ad speciem per positionem ipsius actus, ad quem antea in individuo est à **DEO** conditionatè determinata, siquidem ad alium non accepit concursum. Pro priori autem cùm **DEVS** ad individuum determinat, non scit nisi possibilem actum Petri, quia nondum est ullum medium connexum cum actu, in quo ille videri possit neq; enim ad explicandum concursum admilceri debet scientia media.

De proprietatibus Corporis Physici
De, Motu, Quietè, Loco, & Tempore.
*Tanta est amicitia rerum in mundo, ut
sine se esse non possint.*

I. Motus localis, est acquisitio successiva alterius & alterius loci: sed non ubicationis, quia hæc est una continua fluens, donec quiete interrumpatur, tum enim incipit esse alia permanens. Motus localis non potest esse instantaneus, quia eodem instanti mobile esset in pluribus locis: esset enim & in termino à quo, & in termino ad quem, sed potest moveri velocius in infinitum.

2. Contrariis motibus localibus idem indivisibile agi non potest, ut ad diversos tendat terminos: Tales enim naturaliter habere non potest. Excipe cum Aristotele in Mechanic. quæst. prope init. (nam simul sursum fertur & deorsum, dextrorsum & sinistrorsum circulum, cùm circa axem vertitur.

3. *Intrinsècus* Locus est *Ubi*, *extrinsècus* est superficies concava corporis ambientis immobilis; quæ immobilitas non est à spatio imaginario, sed quia superficies non movetur ad motum
mobilis

mobilis: quia ad hoc non est instituta nam per hoc Aristoteles distinguit vas à Loco: Hæc definitio propriè loco circumscriptivo servit, qui ambit res materiales habentes partes.

4. Cælum empyreum non est in loco, quia non ambitur corpore. 2. Anima in corpore non est in loco, quia movetur corpus cum illa, & virgilius. 3. Qui esset in vacuo, non esset in loco. 4. Punctum non est in loco, quia non ambitur superficie. 5. Immotus scopolus in mari non mutat locum extrinsecum. 6. Qui it contra puppim in navi, retinet eundem locum intrinsecum. 7. Qui spiritu circumdaretur, non esset in loco.

5. Angelus non est in loco hoc modo definito, quia non ambitur à corpore, sed illud penetrat, nec se illi commensurat, cum non habeat partes extra partes, idcirco est solum definitivè; idem est de rebus penetratis. Quare Christum Dominum in Eucharistia S. Th. 1. p. q. 53. docet esse æquivocè in loco. Quia tamen non est imminusus, est alicubi aër. ubi ille non est: idcirco est aliquomodo in loco: DEVS verò imminusus nullo modo est in loco. Accidit etiam non ambiuntur à superficie, sed penetrantur.

6. Spatia imaginaria opponuntur loco reali, qui non verè ambiunt; nec verè sunt Ens, finguntur enim quasi ab æterno, increata, indestruibilia: nec sunt negatio, quid enim negant? si Ens reale, Ergo illo posito pereunt, atque adhuc imaginari spatia possumus: non sunt immensitas DEI, quia DEVS non est quid imaginarium.

7. DEVS non cõexistit spatiis imaginariis, quia nihil sunt, nec est formaliter in illis independentè ab intellectu, quia illa non sunt, nisi fingantur. Est tamen materialiter & Metaphoricè, quia est ubiq; neque creato mundo altero, inciperet in eo esse. Etiam in nihilo est DEVS. sed materialiter inadæquatè, quia nihil non est. Quia esse formaliter in aliquo dicit esse & illud, & hoc. Hoc modo etiam ab æterno sunt in tempore imaginario; hoc est ita æternus, imminusus, ut sit ibi, ubi Aliquid esse potest. Spatium imaginatum tantum tunc est, per modum Entis, quando fingitur: per modum nihili semper: & quia infinitum imaginari non possumus, non dantur Infinita spatia imaginaria. DEVS in se ipso est ut in aliquo se comprehendente ambiente seu loco extrinseco. In Chinoaria DEVS non est: quia Chimæra ex parte objecti dicit Ens & nihil; dicit enim contradictoria.

8. Vacu

8. *Vacuum est superficies nullo corpore repleta*: talis divinitus dari potest. Potest enim sola conservari & corpus intra illam annihilari; viribus naturæ non potest. Quia nemo potest auferre corpus, quin aliud succedat; nam necesse est, ut influxus cælorum percipiant, qui sunt veluti spiritus vitales rerum, non verò quia res contiguæ se conservant; nam si ex fistula eximas lignum, sequetur metu vacui ignis, qui tamen illud non conservat. Vas repletum cineribus multum adhuc capit aquæ, partim quia cineres siccitate suâ aquam in exhalationem absorbunt, unde assurgit vapor; partim, quia aquæ affusione densantur, partim quia aërem sibi commixtum excludunt. In periculo vacui ille corpora sursum trahit, qui prima subtrahit, unde qui appositâ fistulâ Mercurio utrinque apertâ extrahit aërem, sentiet Mercurium trahentis pondus: idem & rumpit vasa. Sed non metu vacui imposita creta dimidio sui in aquam, aut panis in vinum, etiam in alteram sui partem attrahit liquorem.

9. *Motus in vacuo non esset in instanti*. Nam tarditas motus oritur vel quia corpus quod impellitur resistit impulsui, hinc quod major impulsus, velocius lapis fertur, quia minus ei resistit; minimo autem impulsu non movetur: *vel à medio*, quod cum difficultate penetratur, unde sub aqua difficulter lapis projicietur, in vacuo facillimè, in quo cessat hæc resistantia: *vel denique ex impulsu*, qui non est infinitæ virtutis. Deinde si instantaneè in vacuo moveretur, in pluribus locis simul esset. Dum verò Aristoteles contrarium loquitur, id facit non ex sua mente, uti cum S. Thom. & Scotus apud Maurum explicant.

10. In vacuo non avelleret se corpus ab alio, si illud attingeret; idcirco manu nemo posset lapidem dimittere. Sed Angelus se posset movere pro libitu. Animal in eo vivere non posset defectu respirij, volare non posset, cum aër portet volucres. Neque videre hominem in vacuo posset, neque loquentem audire:

11. *Vacuum nihil est*, tamen plurima commoda præstat mortalibus metus illius: sic non soli homines umbram metuunt, metuit & rerum natura id quod non est. Vasa Hortulanorum digitis supernè clausa fundo cribri instar foraminosa, aquam ad locum constitutum deferunt, quâ fortè etiam industriâ rudibus adhuc Romanis illudit Vestalis quæ aquam è Tiberi cribro hausit. Hinc clepsydra fieri non potest aquea quæ parte aliquâ non admittat aërem. Hinc faber si concluserit ostiolum solium nullâ

vi folles diducet. Hoc metu hydragogi per anthlias aquam promoveant contra naturam cum natura in altum. Hoc periculo Lampades turratæ servant oleum & non nisi juxta demensum forami impertiuntur, Cucurbitæ chirurgicæ, dum metuunt vacuum implentur sanguine: Oenopolarum siphones educto aëre vinum propinant, alij verò trusillo educto aquam sorbent. Inflexa fistula cujus altera pars longior extra vas propendeat ubi extluseris aërem, totam vasis effundet aquam, & te etiam absente opus à te inchoatum continuabit. Hoc modo sacrificulorum nequitia miseris Gentilibus illudebat, dum DEOS suos ex torbere appositos meri crateres, portas victimâ inflammata referate, è tholo accensis facibus vina promere & multa alia iudi illi ætati prodigiola, persvaderent, uri videre apud Hieronem in spirit. & non est difficile factu.

12. Tempus supra motum solùm addit numerabilitatem secundum prius & posterius, quæ per rationem ab eo distinguitur, ut 4. Physic. tt. 44. & prout hanc dicit, reproduci non potest, licet in se absolutè possit.

13. Effectus motionis est quædam qualitas, quæ dicitur *impulsus* aut *impetus*, estquæ *aliquid extrinsecus adveniens mobili productivum motus præternaturalis*. Dari verò hanc qualitatem certum est. Neq; enim lapidem sursum defert forma illius, sed neq; aër, quia ipse aër deberet magis ferire, quam lapis, imò sæpè aër in contrariam partem lapidi jacto fertur. Præterea cum dua sagittæ eodem arcu dimittuntur, una ordinaria, altera ex levi arundine, quæ levior deberet magis ab aëre impelli, cum tamen contrarium experientia evincat. Ita Arist. in quæst. Mechan. q. 32. & 33. clarè asserit, atque nomen *momenti* imponit. Impulsionis proprietates sunt. 1. Non habere contrarium destructivum sui, quod ipsum in luce, sono, & aliis evenit. 2. Esse indifferentem ad quemvis terminum sive sursum, sive deorsum & ad hoc ab extrinseco facilè determinabilem, sicut potentia loco motiva in animali ab eodem determinatur. Hinc facilè reflectitur, refringitur, lævorsum, dextrorsum, dirigitur: determinat autem illum aut manus projicientis, aut aliquod in viâ occurrens impedimentum, in quo tamen casu multum de viribus aut de rectitudine amittit, ut certum est venatouibus, qui dum in feram aut aviculam explosionem parant, advertunt, ne vel foliorum interveniat; experti enim sunt vel hoc exiguo obstaculo globi

biiatum

bi dictum à viâ deduci. In quo tamen errore servat leges incidentiæ: ad æquales enim angulos reflectitur, uti hoc evidenter in projectis conspicitur, in quibus vis pulsoria, prout impegit in corpus, ita etiam reflectit, scilicet angulis iisdem. Proinde non dubium, quin instar instar lucis in unum punctum speculo cavo ustorio colligi posset, dummodo speculum daretur ejusmodi, quod impulsui non cederet. 3. Non statim petire dum incidit in robustius subjectum, vel aliquamdiu luctari cum eo, quod loco movere non potest: sic percussum v. g. mortarium sat diu tremit, quem tremorem, qui signum est impulsus permanentis, oculis advertere poteris & manibus: his quidem apprehendendo mortarium, senties tremorem: illis verò si solum orichalcinum aut aliquid parvis levitatis superposueris, conspicias agitari. 4. A majori motu produci majorem impulsus. Quod adeò certum est, ut interea, quæ cum experientia quotidiana accepimus merito referri possit. 5. Per magnam continui, imò contigui partem propagari: nam quando minis seu cuniculis contra obfessos agitur, solet: ille impulsus laborantium subitus adverti. Si enim in vicino musica instrumenta appenderis, resonabunt: si pelvim aquâ repletam humi collocaris, ad singulos ligonum, palorumquè impulsus trepidabit: si pilum tympano inieceris, subsiliet. Sic hostem eminus advenientem admotâ humo noctu auriculâ explorare solent: sic deniq. per trabem longam in altero extremorum leviter impulsam propagatum usq. ad alterum extremum advertes impetum applicatâ trahi aure. Hâc impulsus cognitâ indole simulq. vocis cum illo inseparabili amicitia mira subinde enata artificia, ut ductis latenter tubis calvariæ loqui, articulatas statua voces effundere, certas proferre sententias imagines viderentur, rudelq. artis fallerent. 6. Impulsus tamen unus habet alium contrarium & subcontrarium. Illi enim sunt contrarii impulsus, qui secundum rectam lineam opponuntur: subcontrarii, qui ab hâc deviant. 7. Posse intendi, si enim aliquid labens deorsum insuper à manu impellatur, acceleratur ejus descensus, propter augmentum scilicet impulsus. 8. Ferri rectâ lineâ nisi ab aliquo impediatur, in quo principio omnes machinæ bellicæ sfundantur, catapultæ, balistæ, baleares, tormenta, & quidquid est quod in certum distingitur scopum. 9. Posse inesse subjecto sine suo effectu, sine motu scilicet, siquidem ad effectum non solum entitas illius, sed subjecti mobilitas debet
concur-

concurrere: hinc si impellas columnam faxeam nihil profeceris, estò in illam impulsionem impactione brachii aut vectis impresseris. 10. Successivè & per decremента corrumpi, propter quod projecta fractò impetu non statim perpendiculariter decidunt, sed lineam quandam inclinatam describunt. Cujus observatione inventa est ars injiciendi munimentis globos metallinos pulvere pyrio saturatos, vulgò vocant granatas, atq; in certum ejaculandi locum quibus inclusus imperus ex accenso enatus pulvere in eas discerpit globum partes, quas illi debilior textura designat, & illis abreptis certam perniciem ædificiis mortalibusq; partitur.

14. Impulsus modificatur & determinatur non solum quando est in fieri, scilicet cum primùm lapidem projicio, sed etiam in factò esse, cum nimirum res projecta est in suo cursu: Hinc si in parietem impingat res projecta eodem impulsu retrorsum referetur, ex quo fit, ut quò alliditur violentiùs, eò res ultu fortiore regrediatur: quo naturæ ingenio quidam abusus observato angulo reflexionis, de quo Bertinus apiar. Dum vellet hostem tollere, jussit plures in objectum scutum plumbeas explodere sphærulas, quo artificio effecit, ut omnes in unum ferè punctum quod in corpore hostili designavit, relaberentur: quâ etiam arte potest quis tangere metam, quam non videt, & quæ post parietem sibi objectum latet. dummodò in id punctum jaculetur, in quo si posuerit speculum metam possit conspiciere.

15. Quæ duritie carent, in illis impulsus vim suam dissipat: Hinc plumam projicere difficile. Sed licet ut duritiem habeat, requiritur insuper ut partes firmas contineat, & hoc est, quod vulgò dicitur: *Impulsus debere esse proportionatum impulso.* Debet enim imprimis superare gravitatem impulsu, ut motum producat in eo, sed non nimis excedere, ita ut vel partes impulsu in se reflectantur, dum medium obtemperando impulsui petrumperere nequeunt, uti fit, cum quis aciculam grandi malleo in quernum asserem conatur impellere: superare enim impulsus debet suum subjectum, sed non dissipare aut distorquere: si enim inflexerit, cum per illud propagetur, etiam ipse à subjecto in obliquum determinabitur. Cum in atundineam sagittam chorda tensissimi impingit arcus, statim veluti illam absorbet, condensat insuper aërem, ita ut penetrare non possit tantâ velocitate, cum ordinè sit obtusa, & cum sit flexilis, in partem recedendo impulsus depravat: quod idem eveniret, si etiam gravi sagittæ orbiculum transvet.

transversum imponeres, tum enim etiam in partem rediret: graviora facilius procedunt, quia minùs flectuntur communiter, & quia acumine permeant aërem: quando verò arundini materiæ gravioris frustum agglutinatur obtusum, tum in illud per sagittam transit impulsus, & illud secum tanquam principale rapit sagittam: quia impulsus in solidiore amat esse fortior, ut & ceteræ qualitates. Insuper quia impulsus determinabilis est: leve autem vel motu aëris vel aliquo parvo impulsu deviat, quò fit, ut impulsus constanter nequeat procedere. Deniq; ut Philosophus docet in Mechanicis, *Quod projicitur, debet aliquamodo impulsui contrariis*, idcirco nimis leve, cum vix contranitur, ineptum projectioni, sicut & nimis grave, cum nimium resistat.

16. Subjectum impulsus, ut regulariter promoveatur, debet esse æquabile quoad gravitatem, ne partes ejus aliquæ sint leviores, aliæ graviores. Cum enim centrum gravitatis corporis impulsu debeat ferri per lineam rectam, facile tale corpus impulsu invertit partes, ac centrum gravitatis mutat lineam, ac aliò versùs impulsu determinat. Nam centrum mobilis impellitur, quod non coincidit cum centro gravitatis quod in partem avocat impulsu. Impulsus in rectâ lineâ fertur, nec se contiguis corporibus extra rectam positis communicat. Nam superpone vitro assericulum, assericulo verò nummum alicujus ponderis, ne vento auferatur, percutite assericulum, solus effluet nummus in vitrum subjectum incidet.

17. Impulsus est aliquid omnis corporis penetrativum: applicet enim quispiam immediatè caput parieti ligneo aut trabi, & adversam partem parietis aliquis valido ictu fenat, recipiet applicans ictum gravem: Idem eveniet, si per ferrum aut aliud corpus impulsus fiat, quòd verò magis in capite ictum experturus, quàm si manum applicaret, ex eo fit, quia manus mollior impulsu dissipat, & præterea subjectum debet impulsui proportionari, palmus verò graviori illi impulsu non est proportionatum subjectum. Penetrat & mollia corpora inopetis, sed in illis dissipatur, audimus enim sonum injecti lapilli in vas fictile aquâ repletum, itaq; & individuus ejus comes impulsus aquam permeavit, sed multum attenuatus.

18. Subjectum impulsus debet esse indissipabile: quia & ipse dissipatur, dum in molle impingit, quia in partes varias determinatur, & dispergitur atq; adeò perit. Impulsus per totum
conti-

continuum, in quod impingit, diffunditur, testantur id rostra Ecclesiastica, è quibus dum sacer orator perorat: ejus impulsus, vocis fidus comes, totum ærem impellit: Hinc etiam vox in quâvis parte percipi potest: explosionem etiam tormenti plurimi audiunt, & si non eodem consistant loco: Hinc si corpus ejus subjectum colligatur, & ipse collectior evadit, quâ de causâ collectus tubo scopi bellici impulsus igneus ad tantam vehementiam deducitur,

19. Impulsus certam habet diffusionis sphaeram: neque enim in infinitum diffunditur, in quo cum cæteris qualitatibus, quæ per medium diffunduntur, bene colludit: omnium enim ingenium est sensim sine sensu deficere, sive uniformiter difformiter decrescere.

20. Impulsus plures diversos idem corpus recipere potest. Sint enim duo globuli qualium usus est in ludo tabulæ, terantur in eandem partem, ita ut itinera centrorum lineas ad se faciant inclinatas, si quando concurrant, tunc neuter fertur, tam lineâ, quâ cæperunt, primâ, quam lineâ, ad quam alter impulerat, sed medio quodam inter has duas lineas itinere perget: quod ex eâ causâ contingit: quia per collisionem globulorum novus impulsus enascitur, qui alia inclinat incedere viâ, quàm eâ, quâ prior ferebatur imperus in globis subjectatus: sic globuli pacti veluti fœdus, novam ineunt viam, ut nec illi liceat totum, neque isti. Impulsus non alterat suum subjectum, cui inest: hoc enim solum corruptivis qualitatibus comperit, quæ cum adversariis decertant. neq; tamen ided ab intrinseco dicendum est moveri, quod ab impulsu movetur, siquidem motu violento omne tale rapitur. Nam licet recipiatur in subjecto imperus, non est tamen connaturalis illi, & contra aut præter, aut ultra inclinationem ejus imprimitur.

21. Impulsum reddere perpetuum artificialiter vires humani ingenij excedit. Impulsus enim talis vel esset sursum vel deorsum, vel juxta systolē, & diastolē vel circularis: plures enim modi variandi illius non suppetunt: sursum autē aut deorsum perpetuitas haberi non potest, cum via nulla in infinitum corpori cuiquam pateat: systoles etiam ac diastoles impulsus artificialis tolet ab aliquibus fieri oneribus, quæ industrîe librata istum producant: hæc verò libratio semper est cum descensu, quem tamen constat non posse fieri perennem. Vel certè hic motus systoles & diastoles

deberet ab aliquibus corporibus prodigi, quæ alternatim se intenderent: sed neq; hoc rerum natura patitur, cum idem seipso intensus esse non possit: sed etiam alteri collatum vel tensus illo erit, & sic penes unum stabit victoria: vel æqualium dabitur virium, & sic loco motus quies invenietur. Circularis motus deniq; esse non potest, quia debet cauſati, vel ab aliquo descendente deorsum, vel ab aliquo ex intensiōe se ad statum con- naturalem reducente: sed neutrum horum perpetuitatem referre potest. Sed neq; ope ignis ista æternitas creati potest. Nam ignem perpetuum per artem fieri non posse centemus. Omnis enim extra sphaeram propriam positus ignis debet alimento nutrirī, itaq; illud absorbet: quod si verò putes alimentum resolutum in fumum posse rursus relabi, ac ad nutriendum ignem statum idoneum recuperare, hoc deberet fieri in clauso undiq; vase: & jam suffocasti ignem. Et ipse naturalis Magiæ Professor Porta lib. 12. cap. 13. ubi refert historias ignis perpetui, Romæ in Vestæ Deæ, Athenis in Minervæ templo, Delphis in Apollinis: addit, vocatos perpetuos, quia illis a sacrificiis perpetuo alimentum adjiceretur. Vestales enim Romæ curam nutriendæ habuerunt flammæ, ut est apud Plut. in Numa. Delphis viduæ: alibi alii. Cum verò narrat Vives ad 21. civit. 6. Lucernam per 1500 annos accensam luxisse in sepulchro Tulliolæ, id est ad Pauli III. tempora; & aliam Rulcellius ad symb. Alp. Avali, & Porta Ateste in agro Patavino unam fixilem intra quam lampas ardebat, sed per imprudentiam fossorum effusam & extinctam: & idem anno 1550 in Nêside Insula in agro Neapolitano repertam intra sphaeram vitream in sepulchro cujusdā Romani: dicimus fuisse aliquem lucentem in tenebris humorem: nam lucem in pinguedine salmonum certo tempore putrefactā spectavimus: aut potius mixturam quandam, quæ licet quamdiu clausa lateat, sit absq; flamma, ubi tamen aërem hausit, flammam concipit: qualis esset hæc compositio: Lythargyrum, Tartarum, calx & cinabaris in aceto decocta, ut acetum penitus evaporet: inde operto & lutato vase vehementi igne excoctum residuum permittatur refrigerare: hanc mixturam ubi reserare volueris, prout probatum est, flammam eructabit. Quæ omnia confirmat id, quod cum ejusmodi lucernæ describuntur, nunquam fiat lychnorum mentio. Vel deniq; fraude quorundam est factum, quibus cordi gloriam ex admirandis à se repertis quærere, defossa recenter lampas

lampas & velut casu à sæculis delitescens eruta, qualium stropharum aliquot exempla refert Nieremberg. de Orig. script. Credi-derunt aliqui hunc liquorem verâ arsisse flammâ & fuisse oleum alicujus metalli, sed nullius metalli oleum ardet: alij oleum juniperi, sed hoc citius reliquis oleis absumitur: alij oleum amianthi, sed ex illo nullum oleum potest extrahi, cum solum ex his juxta Chymicos possit educi, quæ ardorem recipiunt.

22. Impulsa corpora dum alliduntur alicui obstaculo, quantum est ex naturâ reflexionis, non est necesse, ut in puncto reflexionis quiescant. Cur enim, ubi desinit incidentia, non possit reflexio incipere: motus enim continui morulas non habent: idcirco hi motus solum extrinsecè designant in tempore primum & ultimum. Vel si sunt contrarii, nihilominus contigui esse possunt, & ita quietem excludent. Corpus autem obstitens est mera determinativa conditio: quia est quid immotum, omne verò quod producit impulsus debet moveri. Motus, in quo reflexio invenitur, quadrupliciter à se haberi potest. 1. Ut uterq; ab intrinseco proveniat principio, qualis est systoles & Diastoles in corde & arteriis. 2. Ut ab extrinseco proveniat quàm directus, tam reflexus, qualis est in allisione pilæ ad parietem. 3. Ut directus ab intrinseco, reflexus ab extrinseco, qualiter evenire potest, si lapis in manum meam cadat, & ego illum repercutiam. 4. Ut directus sit ab extrinseco, reflexus ab intrinseco, ut cum lapis sursum projicitur.

23. Ordinariè tamen fit quies in puncto reflexionis ob cessile agens vel passum: ob agens quidem postquam pilæ prima quasi superficies in murum impegit, reliquæ ad illum aliquantum appropinquant, quia se possunt comprimere, & sic prior pars aliquamdiu muro conjuncta manet: ob cessile autem passum, quando cedenti passo nonnihil inhæret agens, & manet conjunctum, quo tamen casu non quiescit proptiè. Si in corpore illo in quod incidit impulsus, aliquid producit necessariò debet quiescere, si corpus illud sit durum neq; cessile: nam si per illum contactum aliquid producit, debet existere ille contactus, itaq; debet existere in tempore, cum non dentur instantia Zenonistica. Hinc jam consectarias conclusiones causâ commodioris expositionis in modum quæstiuncularum proponamus.

1. Quare navis cessante impulsu remigum adhuc aliquo usq; provehitur? Quia omnis motus producit impulsus, qui non

non statim evanescit, navis verò movebatur: idcirco reliquit impullum, quo adhuc agitur. 2. Quare quædam impullu rarefiunt? non vi caloris, nam gladius in orbem inflexus extimam superficiem majorem habet quàm intimam; illa enim est continens, itaq; rarefit exterior, idem fit in arcu tenso, ubi tamen deest calor: sed quia etiam motus est inter causas rarefacientes, qui comprimit partes, alias diducit, aded ut si duraverit pressio, etiam compages partium solvatur subinde. 3. Quare baculus formini impositus, si flexeris, frangitur, & quò longior, ed facilius? Fractio non fit, nisi partes diducantur eo usq;, donec illarum nexus rumpatur: itaq; cùm ibi liquantur, facilius ibi fit partium diductio. Baculus totus violentiam patitur, sed majorem, quò propior pars fulero, ita ut fiat quidem in loco manus aliqua relaxatio partium, sed crescat proportionatè usq; ad foramen, in quo major partium distractio, quia angulus acutior, acutior verò magis distrahit partes extimas. 4. Quare ex fundâ acrius ferit lapis missus? Quia major impellus: major verò impellus, quia plus ex motu: hinc etiam auctior fiet impetus, si funda aliquoties circumducta motum auxerit. 5. Quare è longioribus fistulis globi remotius jaciuntur? Quia maior motus. Nam pulvis non totus in brevi fistula exurit, pars ejus in terram decidit, in longiore totus, idcirco rarefactionis motus majus spatium implet. 6. Quomodo cœli moventur circa polos ipsi immotis, nam videtur sequi, quòd ejusdem rei solidæ pars possit moveri non inflexâ & immorâ aliâ? eadem est difficultas de quovis globo, dum supra suum axem movetur. Nihil ibi immobile, totus globus movetur. 7. Quare globus plumbeus fistulâ militari emissus ita subinde calefit, ut in suo cursu liqueſcat? non ab igne pyro, Nam idem evenit in sagittâ cum plumbeo spiculo arcu tensissimo dimissâ. Ex attritione aënis itaq; & sagittæ, nam quorumvis corporum attritio potest excitare ignem, & citius velocior. 8. Quare qui fossam transilire volunt, ab illa recedunt? Quia quò major motus, majorem impullum producit, motum itaque majorem faciunt, ut impullu majore per fossam deferantur. 9. Quare levia impacta non resiliunt? Quia levibus impellus magnus nequit imprimi. Gravia etiam multum non resiliunt, quia vincunt imperum. 10. Quomodo aliqui pectori superponunt incudem & malleorum ictus supra illam illabentium vix sentiunt? Quia impellus etsi producitur, non semper

per movet corpus, quod impellit: sed si adhiberentur grandiores mallei, jam, qui incudi subjacet perciperet pulsus malleorum: quia incus ab eorum majori impulsu moveretur.

11. Quare lapis gravis levitet impositus humero non vulnerat, uti si ex alto caderet, etsi utroq; casu retineat suam gravitatem? Quia gravitas non producit impetum, nisi per motum, motus autem valdè lenis lenissimum impetum producit, lenis impetus leniter impellit lapidem. 12. Quare gravius corpus ex alto decidens magis vulnerat, quàm levius? non tantum id evenit propter gravitatem sed etiam propter impulsu majorem: impulsus autem major in corpore graviore producitur, quia motu velociore fertur, nam non æquali velocitate omnia gravia descendunt: motus velocior majorem producit impetum. 13. Quare si baculum sensim adducas, flectere possis, si subito inclines, fregens? subita inclinatio continet impulsu, qui moram non dat, donec partes baculi aliquæ rarefiant, aliquæ densentur, sed subito abrumpt vincula: lenis autem inflexio spatium tali rarefactioni concedit. Hinc etiam viscida non franguntur, quia partes rarefieri possunt faciliè. 14. Quare gladius majora infert vulnera extremitate, quàm prope capulum? quia major eo loci impulsus, major enim motus: nam majorem circulum describit extremitas gladij, quàm manubrium. 15. Quare projecta violenter in altum suo descensu & ascensu describant parabolam? Nam duplici motu feruntur, quæ obliquè sursum projiciuntur, nempe à gravitate & impulsu, impulsus quidem conatur rectâ lineâ rem projectam deferre, gravitas eum à rectitudine retrahit & deorsum inclinat, cùm autem gravitas superavit, tunc deorsum ferti incipit globus: habet tamen resistantiam à reliquo quamvis debiliori impulsu, ne rectâ deorsum labatur, & hinc suo lapsu describit arcum, 16. Quare aqua è canalibus domorum defluens arcum describit? quia labendo per canalem collegit impetum per illam directionem currendi, qui impetus non statim à gravitate tendente rectâ deorsum superari potest: hinc aqua debet arcuatim delabi. 17. Quare dum quis manu projecturus vibrat lapidem, si interim lapis excidat, feratur irregulariter? quia confusum impetum, & in unam certam partem non satis determinatum recepit. 18. An ramus violenter detentus, dum te, liber factus, ad rectitudinem reducit, per impulsu reducat? non, sed rarefactæ partes redeunt ad statum suum & sensim motu pro-

C

ducto

ducto in ramo, etiam impetum producant: sed initium motus non est ab imperio. Quod idem de gladio inflexo, de charâ convolutâ. 19. An lapis, dum gravitat, impulsus producat non: quia gravitatio ab intrinseco, impulsus ab extrinseco, neque sine motu provenit: lapis ergo per intrinsecam gravitatem gravitat & gravitatione provectus motum producit, qui jam est quid illi extrinsecum, neque enim ad constitutionem illius spectat, hic motus producit impulsus, & sic impulsus provenit ab extrinseco. 20. Quare sagitta arundinea arcu fortissimo ejecta non tendit ad metam? Quia impulsus debet habere subjectum proportionatum, ut in illo motum producat regularem.

21. Quare si per aquam, vel aërem percutiat, vel etiam per pulvillum aliquis, non percipiatur percussio? Quia medium est dissipabile: è contra si per asserem vel trabem immediatè fiat percussio, percipietur dolor quia medium est firmum, ac sibi coherens atq; contiguum. 22. An lapide projecto sursum gravitas impulsus destruat? Non quia illi non est opposita, sed tantum illius determinativa, sed ipsemet deficit, quo deficiente gravitas sustineri non potest: impulsus verò ex se indifferens tam sursum, quam deorsum procedere. 23. Quare si globo ligneo, quo utuntur in lusu pyramidum, ex parte infuderis plumbum, re ides inuilem: semper enim à linea projectionis aberrabit? Quia ad impulsus regularem requiritur, ut partes corporis sint ejusdem gravitatis. 24. Quare si calculum digito fortiter appresseris ad mentem, dum illi contiguum alterum immediatè applicueris, percussio priore neque loco dimisso, alter impulsu auferetur? Quia etiam per immota corpora propagat se impulsus. 25. Quare plumbei globi non adhibentur ad majora tormenta? Quia propter velocitatem motus liquecerent: quod enim attritio cum successione majori facit, ut scilicet ignem inducat, hoc rapidissimus motus velocissimè peragit: longe autem velocior motus in grandioribus machinis, cum major impetus. 26. An si impulsus non dissiparet globus cereus & cæteris paribus ejiceretur ex tormento militari æquè profunde murum penetraret atq; æterrens? Ita. Quia hoc ipsum evenit in lingulâ lignâ, quam ludum pueri flagellis jaciunt, estq; levissima, ut flatu oris ex mensa deici possit, nihilominus ubi ex alto delabitur, asseres durissimos profundè subintrat. 27. Quare motus naturalis velocior in fine? Quia nihil illi obstat, semper verò cum motu impulsus

impulsus crescit. In violento verò motu medium est vehementius: Quia impetus motu auctor factus & nondum gravitas prævaluit, in fine verò deficit: nam primò impressus impetus evanuit, per motum verò acquisitus non est adeò multus. 28. Quare globus perpendiculariter impactus muto vehementius illum ferit? Quia directè centrum gravitatis illi incidit, in obliquo verò illaplus centrum non incidit in locum tactum, proinde maxima pars gravitatis aliò spectat, atq; est conversa. 29. Quare si in uno fine alicujus ambulacri claudatur vehementius janua, in altero fenestræ contremiscunt? Quia impetus per solidum corpus etiam longissimo tractu diffunditur. 30. Quare melius exaudiri rem sonantem auri admoveamus v. g. cultum percussam? Quia impulsus vector soni per solida diffunditur, in vicino molli deficit.

31. Quare semel accepto impulsu tremit aliquamdiu campana? Impulsus jam determinat gravitatem, jam ab illa determinatur, neq; illam deserit, tanquam proprium subjectum: hinc alternè victus victorq; donec tandem impulsus debelletur, qui à nullo motu suppetas accipit: tremor ergo ille est parvula abitio & reditio ab eodem in eundem locum: Hinc si campana retineatur fixa, cessat tremor, quia abitio impeditur. 32. Quare currus in declivitate montis non consistit, sed delabitur cum impetu? Quia rota ut consistat, debet ita locari, ut ex ejus axe demissa perpendicularis terræ insistat, cum verò in declivi montis currus collocatur, hæc perpendicularis aëri non terræ incumbit, proinde se promoret, ut insistat terræ, atq; cum hoc non assequitur, motu repetito in se producit impulsam: qui tandem currum cum tanto impetu deorsum defert. 33. An si terra perfo-deretur per centrum, lapisq; dmitteretur per illum hiatus, statim ubi centrum attingeret, quiesceret? non id manifestè patet in perpendiculo agitato, quod in altum facit vibrationes, quia impetum ex motu concipit, quo violentè abripitur: idem ergo in illo lapide eveniret, conciperet enim impetum, quo violentè ultra centrum subsultaret atq; libraretur. Quod si lapis in centro pacatè poneretur, procul dubio quiescere gauderet. 34. Quare facilius hasta in directum jacta procedit, quàm lateraliter missa? Quia figura juvat impulsam, facilius enim acumine aërem per-rumpit hasta, quia pauciores ejus partes impetit, quàm ubi se totâ in latus projectâ tot partibus aëris obsistentibus ingruit. 35.

Quomodo magnes in ferro oblongo (nam alterâ parte ferrum repellit, alterâ trahit) producit ipse immotus impulsus? non producit impulsus, sed per qualitatem occultam. sicut attrahit, ita & remover. 36. Quare in urbibus, dum per plateas onustus trahitur currus, fenestrarum adium solidarum contemniscunt? Impetus per terram ac parietes propagatur, quæ quia invenit nimis fixa, in iis, caret suo effectu; tandem verò in mobiles illapsum fenestras opus suum peragit concussionemque inducit. 37. Quare aperiantur fenestrarum in urbibus, dum tormenta exploduntur? Ne frangantur, quia aer conceptio impetu vehementer agitur, ac ubi in fragiles fenestras incurrit, eas lacerat, dum verò sunt aperta, liberè elabitur, & spontè cedentibus parit. 38. Quare, si domus sit extra urbem sola, curru gravissimo transeunte fenestrarum non sequatur concussio? ex duplici causâ id provenit. Tum quia humus non est strata lapide, in molli autem impetus dissipatur: tum quia non colligitur impulsus, sicut inter domos. 39. Quomodo acetum producat impulsus in lapide trochite, & asterite, dum fuerint impositi supra porphyriticum politum etiam ipsi lævigati, si enim aliquid limonis succi, aut aceti affundatur, nullo impellente ad decliviora descendant? Sed idem evenit in quocumque lapide venis partibusque distincto. Lapides huiusmodi in venarum tractibus habent tenue humidum, quod dum acetum constringit, aliquid aeris adducit, qui prout ingreditur, ita lapidem promovet, nunc circulatim, nunc subtilit, nunc lenitè, nunc festinanter. 40. Quare hastæ longiores, iactæ magis perforant? Quia dum feruntur, totum pondus in unum quasi punctum perpendiculariter incumbit.

41. Quare scirpus, non habet nodum? ex impulsu id oritur. Nodus ibi fit, ubi alimentum, sistitur: quod dum morâ densatur, in partem deviat quod sequitur rannumque producit. Scirpus cum impetu quodam sursum rapit alimentum, ut ei moram non indulgeat quod tandem in gibbum grandiusculum in vertice colligit. 42. Quare in magno frigore scandulæ eiciunt cum impetu claves? Quidquid in illo asserculo humidi, frigore contrahitur ac densatur: unde alias partes necesse construngi, quæ dum colliguntur, impetum dant clavo, ac illum eiciunt. 44. Quare major dolor excitatur, si pugno quis percutiatur, quamvis æqualis ponderis molem leniter imposueris? Facit velocitas impulsus, quæ partes in corpore percusso citius ac simul disgregat:

disgregat: leniter verò pondus impositum cum majori successione: dolor verò oritur ex partium dissipatione: quæ simul facta majorem sensum excitat & simultaneum. 44. Quare facilius impelluntur, quæ sunt in motu: facilius enim impellere navim, dum progreditur, quàm dum constitit? Quia, quæ moventur, jam habent aliquid impulsus, & non sunt affixa loco, à quo revelli debeant. 45. Quare facilius lignum ad genu frangimus, quo magis à genu manus removerimus? Quia in majori circulo major motus, major impulsus. 46. Quare longissima hasta difficile portatur, per medium sustentata, cum paris ponderis brevior, facile? Quia dum portatur, extrema vibrantur, ac motum in circulo grandi describunt, cujus centrum humerus: motu verò descripto concipiunt impetum ac impetus rapit humerum. 47. Quare tormenta bellica, ut magis noceant, ad mediocrem distantiam removeri debent à meta? Quia violentorum motus in medio vehementior. 48. Quare plaustra onerata dum haeserunt, ut facilius promoveantur, retrahuntur? Ob eandem causam, ob quam, qui fossis transilire parant, retrocedunt. 49. Quare tormentum bellicum antequam emitat pilam, retrocedat? magis retrocedit, inquit Cardanus, si foramen accensorium non sit in ipsâ extremitate, pars iraq; pulveris, quæ est retrò incensionem, in averfam partem impellit. 50. Quare pila sclopi major minus quidem penetrat, quam minor, sed magis quatit? Idem est, si quis pungat gladio cataphractum & sule feriat? Quia in globo majori impulsus receptus in plures partes oppositi corporis impingit, quæ cum multæ sint, eas penetrare non potest, quia tamen multo impultu vehitur, vehementer easdem concutit, globus minor cum paucioribus partibus habet negotium.

51. Quare tormenti bellici decrevit ejectio si infra 45. gradum deprimatur vel supra attollatur? Projectio globi sursum perpendicularis est brevissima, quia directè pondus globi impulsui adversatur jam determinato sursum (impulsui enim indeterminato grave non opponitur) similiter si globus ad parallellam horizonti explodatur brevissima ejectio, ut docet constans experientia, quia pulvis impulsus, quem imprimunt naturâ suâ sursum promovel, quod vel ex eo patet, si plusculum pulveris fistulæ injecens, supra scopum globus ascendet. Hinc etiam si deorsum explodatur machina modicas habet vires: quantò itaq; ab

his vitis duobus liberior impulsus, tantò generosior, dum verò
 tormentum ad gradum 45. est elevatum, in medio planè inter
 hæc vitia globus progreditur, virtutemq; incorruptam retinet,
 siquidem nonagesimus gradus perpendiculum, initium verò qua-
 drantis parallellam horizontis possidet, 52. Quare, dum ve-
 lociter currimus ex monte sistere subitò cursum non possumus?
 Impetus nos abripit, quem cursu illo concepimus, 53. Quare
 trochus non cadit? Impetus occurrit lateri, in quod casurus, &
 in contrarium abripit, priusquam cadat, 54. Quare, quando
 rem ex alto deciduam volumus excipere, manu obsecundamus
 labenti & manum cum illa aliquoufque demittimus, quo facto mi-
 nus sentitur illapsus? Quia non ita fortiter imprimitur in rem
 cessilem: ob quam etiam causam subinde latera munitiorum,
 quæ actius tormentis ab hoste pullantur, saccis re n. olli repletis,
 induci solent, 55. Quare, si alligaveris sagittæ in filo longiore
 plumulam, dum sagitta arcu emittitur, plumula sequitur non
 præit? Quia plumula minus impulsum recipit quàm sagitta, id-
 circo à sagitta raptatur, 56. Quare tensior arcus vehementius
 impellit sagittam? Quo motus velocior, eò impetus auctior: in
 arcu verò tensiore chorda velocius movetur, quocirca & impul-
 sum fortorem imprimit, 57. Quare pila facilius impellitur re-
 ticulo quàm ligno? Quia rete illud constans chordis tensis du-
 plicem impulsum producit in pila: unum, quem impulsus cau-
 sat, alterum, quem reductio chordarum similis illi, quæ in chor-
 da arcus reperitur. Idcirco in theatris, ut se altius vibrent cho-
 ragi, insistant reti ex chordis confecto, 58. Cur si rem nimis
 parvam projiciamus, in brachio dolorem sentiamus? Ex eadem
 causa, ex qua arcus intensus sine sagitta subitò dimissus chordam
 abruptit, 59. Quare situla velociter agitata non effundit a-
 quam? Eo casu aqua pendet in aëre sicut lapis, dum impulsus
 prævalet ejus gravitati, impulsus itaq; determinatus in circulum,
 sustentat aquam, 60. Quare molari lapidi si aliquid superposi-
 eris, abjicietur? Impulsus idem non eosdem effectus in subjectis
 operatur: velocius jactat, quorum gravitas non ita multum ob-
 luctatur: hinc quia rota gravior molaris, quàm lapillus ei super-
 jectus, velociori motu fertur. Quod verò ad partem rejiciatur
 neq; sequatur cursum rotæ, ex eo est: quia attripitur ab aliqua
 scabritie rotæ extorsum respiciente: nam si esset polita superficies,
 circumferetur corpus superpositum.

De Infinito,

*Infinitum ita DEO convenit, ut qui
illud creatis attribuit, omnia unum
nihil faciat...*

Implicat Infinitum actuale in quocun-
què genere.

I. Non enim datur Infinitum multitudinis. Quia dare-
tur numerus finitus maximus. Nam detur infini-
tum Hominum, DEVS cuique Homini apponat o
& soli unico 1. erit ibi numerus infinitus. Sed 1. facit cum aliqui-
bus o numerum finitum, ergo antequam faciat infinitum, de-
bet transire per maximum finitum. Rursus illi infiniti Homines
incipiendo à primo habeant numeros in progressionem naturali sibi
adscriptos. Primus 1. secundus 2. tertius 3. &c. Ergo ultimus in-
finitum. Atqui ad hunc ab unitate non potuit esse transitus, nisi
per maximum finitum. 2. *Implicat linea infinita.* Nam detur
illa; ex medio ejus tollat DEVS aliquam, cujus partes à se infinito
spatio distent, hæc certè erit infinita, & tamen intra aliam con-
tenta; etgo habens terminos utrinq;. 3. *Implicat vivens infi-*
nitum v. g. Homo, q. ejus dens quilibet infinitus, & tamen
minor quàm totus homo. Nam de corde: vel si finitus dens par-
tibus finitis homo ille constabit: ergo: neque talis Homo possit
nutriti, quia egeret infinito tempore cibus, ut per guttur transi-
ret. 4. *Implicat motus infinitè velox.* Nam tota infinitè velo-
citer moveatur: ejus partes interiores adhuc citius. Qui autem
cogitat ab æterno effluxisse infinitas horas imaginarias, facit ens
rationis, quia jam fuisset finitum æternum. 5. *Implicant infi-*
nita numeru corpora. Sint enim globi, quales adhibentur ad
tormenta bellica infiniti. Omnes hi globi vel ambiuntur, vel non.
Si primum, claudetur infinitum. Si secundum, dabuntur qui
non ambiuntur & hoc ipso erunt ultimi. Rursus hi globi poterant
creari majores. Ergo omnes majus spatium occupassent. Ergo
modo sunt terminati. Vel si minores creati fuissent, horum spa-
tium non implevissent. Demum una medietas non occupat lo-

cum

cum alterius medietaris globorum: Ergo terminata. 6. *Implicat Numerus infinitus.* Sit enim unus infinitus numerus unitatum, alter qualitarum, vel erunt sibi æquales, vel non. Si æquales Ergo pars toti. Si inæquales, Ergo minor habebit terminos majori collatus. 7. *Implicat spatium infinitum.* Detur enim: in eo ponantur tres lapides, non in recta linea à se distantes infinite: ducantur rectæ ab uno ad alterum. Ergo spatium infinitum erit conclusum triangulo & dabitur figura infinita. 8. *Implicat clausum terminis.* Sit enim linea infinitorum palmorum clausa: palmus à fine secundus non distat à fine infinite, neq; tertius, neq; millesimus distat, nisi in numero procedendo ab 1. devenias ad infinitum, quod implicat. Rursus illa linea infinita clausa redigitur in circulum, faciet infinitum circulum in corpore infinito, ex eodem centro describatur alter circulus diametro unius sedis in eodem corpore: si moveri potest minor circulus finito tempore, poterit & infinitus moveri: quod est absurdum. Si non poterit nisi infinito tempore, circellus itaq; ille infinito egebit tempore, ut moveatur, quod iterum absurdum, pari autem uterq; tempore debet moveri, cum sint in eodem solido.

Hypotheses de Infinito.

Hyp. 1. Si produceretur in infinitum linea, desingeret esse lineam: quia non haberet puncta terminantia. Nam ut Euclid. Elem. 1. defi. 3. *Linea termini sunt puncta & 4. Linea recta est, quæ ex æquo sua interjacet puncta, velut Archimedes, est minima earum, quæ terminos habent eosdem.* Quocirca non esset linea, sed in infinitate infinitas. Hyp. 2. Si daretur infinita linea, esset trina & una, patebit inferiùs. Hyp. 3. Angulus minimus seu infinitus est recta linea. Quia cum in infinitum accedit ad rectam per partes æquales, ut amplius non possit, debet coincidere cum recta, cum qua unum punctum commune habuit. Hyp. 4. Si daretur angulus maximus aut minimus in se omnes alios angulos includeret. Quia maximus omnes includit, atqui maximus est idem cum minimo ut patet. Hyp. 5. Angulus maximus seu infinitus coincidit cum recta linea. Quia infinite ad eam accedit, ita ut magis non possit accedere: nec enim dici potest unam lineam penes aliam duci in hoc casu, quia essent parallelae: nec angulus ligaretur eodem puncto. Hyp. 6. Angulus

gulus maximus & minimus si sunt infiniti, sunt æquales. Quia ut hyp. 4. & 5. ostensum, cum rectâ coincidunt. Hyp. 7. Triangulus infinitum habens unum angulum est linea recta quia quod unus major angulus, alij minores. Ergo cum unus infinite magnus, alij infinite parvi. Ergo omnes recta linea. Hyp. 8. Triangulus infinitus est Circulus. Ostenderetur, quod Circulus infinitus æquatur lineæ infinitæ, ergo & linea infinita circulo; per axiom. 8. Eucl. Ergo singula latera trianguli infiniti erunt lineæ simul, & circuli. Sed recta linea infinita continet omnem lineam rectâ seu ejusdem rationis: si non omnem continet, aliqua illi addi poterit: & sic major evadere, Ergo unum latus continet omnia latera, Ergo unum latus trianguli est triangulum & est finitum recta, Ergo simul est circulus, Ergo est simul unum & tria, & ipsa unitas est Trinitas, & hoc est mysterio Sanctissimæ Trinitatis quidpiam simile. Hyp. 9. In triangulo infinito unus angulus non est major duobus, nec duo uno, nec tres uno, sed omnia unum patet ex præced: Hyp. 10. In triangulo infinito tres anguli non possent numerari unus duo tres, sed ut duo essent unus, ita unus tres, & tres unus, patet ex præced.

Hyp. 11. Triangulus infinitus est recta linea. Quia ut 1. Elem. 22. omnis trianguli duo latera omnifariam sumpta, reliquo sunt majora, Ergo saltem duo latera debent constare lineis infinitis: sed etiam tertium debet constare, Quia additum alteri efficeret unum infinitum altero majus: jam verò tria infinita ejusdem generis esse non possunt: ergo omnes tres lineæ sunt una, ac promde triangulus ille non est compositus sed una simplicissima linea, & illa tres. & tres una. Hyp. 12. Infinitus circulus ipse sibi centrum erit. Ostenditur hyp. seq. in infinito circulo centrum esse rectam infinitam, & circumferentiam esse etiam rectam infinitam. Sed duæ infinitæ lineæ esse non possunt ut Hyp. 8. Ergo ipsa circumferentia est sibi centrum. Hyp. 13. In Circulo infinito centrum est æquale Circumferentiæ. Centrum est, ex quo ductæ rectæ ad circumferentiam sunt omnes æquales, sed non possunt duci ad circumferentiam infinitam, cum sit illa recta linea, ut antè ostensum, nisi ex æquali linea, Ergo centrum in infinito circulo est æqualis rectæ peripheriæ, Hyp. 14. Circulus infinitus est recta linea. Quia quod major circulus, eò magis ad rectam accedit; Ergo infinitus infinite accedit, sed quod infinite accedit ad rectam est recta linea. Hyp. 15. In infinito circulo diame-

lo diameter est æqualis peripheriæ. Quia in medio diametri est centrum, sed in circulo infinito centrum est æquale peripheriæ uti hyp. 13. ostensum, Ergo & diameter erit æqualis non major. Ergo unum infinitum non est majus altero. Hyp. 16. Infinitus circulus ubiq; centrum habebit: patet ex Hyp. 13. Hyp. 17. Si daretur corpus infinitum, non esset in loco Quia locus est superficies ambiens, infinitum verò ambiiri non potest. Hyp. 18. Si daretur moles infinita, non esset nullibi, sed neq; esset in loco: Quia nullâ superficie ambiiri posset, esset itaq; in seipso: eo modo **DEVS** ratione suæ infinitatis in seiplo ante mundum conditum & extra mundum in sua essentia dicitur esse. Hyp. 19. Si daretur corpus infinitum, illud esset spiritus: nam spiritus est, cui connaturale est definitivè existere, id est, ut quælibet pars illius sit in toto spacio, & totus in toto spacio, sed corpori infinito juxta hyp. 31. id esset connaturale. itaq; esset spiritus, & sic **DEVS**, cùm sit infinitus, necessariò est spiritus. Hyp. 20. Si daretur conus infinitus, esset illa plana Superficies: quia ex omni parte Superficies coni accederet ad uerficiem planam infinitè, nam quò major conus, id est obtusioiem angulum includens, eò magis ad planum accedit.

Hyp. 21. Si daretur accidens infinitum in extensione, non posset nisi infinito subjecto uniti. Quia nihil ejus extra subjectum subsisteret. Si autem in intensione: requireret subjectum infinitum, quia ex eo educeretur, infinitum verò actu, non continetur in potentia & virtute finiti, licet syncategorematicum contineatur, sicut vir potest ferre millionem librarum successivè sed non simul, & quia finitum infinito non nisi infinitè uniretur. Ergo per hyp. 36. identificaretur. Hyp. 22. Si daretur infinitum bonum, esset ipsa bonitas. Quia quo magis est bonum, ad bonitatem magis accedit, Ergo si infinitè, bonum erit idem, quod bonitas. Hyp. 23. Si daretur infinitum in quocunq; genere, non tamen in genere quantitatis, esset illud optimum. Quia ut S. Aug. lib. 6. de Trinit. c. 8. *In his, quæ non mole magna sunt, hoc est majus esse, quod est melius esse.* Ergo hoc est infinitum esse, quod infinitè bonum esse. Hyp. 24. Motus infinitè velox esset quies: quies enim ex doctrinâ S. Th. 1. p. q. 5. est esse hic, ut etiam immediatè antè fueris hic: quod verò infinità velocitate moveretur esset hic nunc ut etiam immediatè antè hic fuerit: est enim hic ita citò, ut citius non poteris esse: sed si immediatè
antè

ante hic non fuisset, potuisset citius & citius in infinitum hic fu-
isse. Hyp. 25. Si daretur motus infinite tardus, esset & ipse
quies, quia quovis, qui non est quies, potest dari tardior. Sed
solum illo non posset dari, quia infinite ad quietem accederet. Hyp.
26. Si quies esset infinita in duratione, esset æternitas quæ est quies
infinita carens omni motu. Hinc DEVS ob æternitatem sibi iden-
tificatam infinite quiescit, & ob infinitam quietem æternus.
Hyp. 27. Si daretur quis durans infinitate seu æternitate, non
posset loqui nisi unum verbum, idque indivisibile. Quia verba
sibi succedunt, in æternitate nulla est successio, idcirco verbum
illud esset permansens. Quia omnis successio temporalis in unum
nunc æternitatis coincidit. Hyp. 28. Si daretur quisquam infi-
nitè durans, apud eum omne præteritum & futurum esset præ-
sens: patet ex præced. nam ibi est idem finis & principium, quia
omnia unum nunc. Hyp. 29. Si quis ab infinito tempore du-
ravisset, apud illum mille anni fuissent, sicut dies hesternæ, quæ
præterijt: in infinita enim duratione dies est annus, & sæculum
& mille sæcula, quia totidem sunt singula horum in infinito: sicuti
in denario, si essent totidem biniones, terniones, quot unitates,
ipsi biniones & terniones essent unitates. Hyp. 30. Si daretur in-
causis processus in infinitum, nulla causa ageret: probat Arist.
8. Phys. tt. 34. & ex eo S. Thomas 1. p. q. 1. a. 4. Quia primus
motor non daretur: Nam in infinito nihil primum, alias haberet
terminum, sed primo motore sublato cessant omnes motus.

Hyp. 31. Si daretur processus in finibus in infinitum, ita
ut nullus daretur ultimus finis, omnis appetitus cessaret. Probat
S. Th. 1. prox. cit. Bonum, quod appetitur, se habet instar mo-
toris: sed ubi motor primus seu ultimus deest, ut hyp. antec:
ostensum, cessant motus secundæ itaque nullum bonum moveret,
ac proinde nec appeteretur. Hyp. 32. Si daretur infinitum, non
esset parvum aut magnum. Quia horum comparatio sumitur
cum alio: infinitum comparari cum alio seu coæquari non potest:
neque esset majus aliquo aut minus neque tamen æquale. Hyp. 33.
Si daretur infinitum, non esset inæquale omnibus, & unicuique;
& nulli, quia est majus aut minus aliquo, aut omnibus: æqua-
le autem omnibus, quia omnium perfectionem continet, &
unicuique singulorum, & nulli, quia est supra omne finitum, & sic
DEVS & est in omnibus & supra omnia. Hyp. 34. Si finitum
uniretur infinite infinito, esset idem cum illo: quia uniri infinite
est

est identificari, quâcunq; enim alia unione datur major: idcirco attributa infiniti si sint, etsi finita essent, cum illi infinitè uniantur, erunt idem cum eo. Hyp. 35. Si daretur infinitum, illud esset indestructibile, quia potentia destructiva semper debet esse fortior, nihil verò infinito fortius: ob hoc neq; ab alio conservari posset infinitum. Hyp. 36. Si daretur infinitum intra finita nihil esset, quo non aliud posset magis accedere ad infinitum. Quia in infinito sunt partes infinites infinitæ: ex lineis enim infinita, possum, quoribus volo, lineas auferre, quantum extrema infinitè distent, imò possum infinites. Ergo quocumq; res finita ad infinitam accesserit, nunquam illam adæquabit: & per hoc patet, quòd creatura perfectissima esse non possit, quia nunquam totam immutabilitatem DEI, quæ est infinita, exhaustiet. Hyp. 37. Si daretur infinitum, esset unum. Quia impleteret omnia, & esset ubiq; & dato altero infinito, esset illi æquale vel inæquale, Ergo clausum terminis, minus vel majus altero. Hyp. 38. Si daretur infinitum, esset intellectu incomprehensibile: Quia intellectus fixatus ad infinitum non habet proportionem, & dependenter à phantasie operatur, sub phantasma autem non cadit infinitum, cum imaginationem excedat, multò minus sub sensum, quo phantasma dependet. Hyp. 39. Si daretur infinitas, nihil esset extra eam ejusdem generis: nam si esset, posset addi, & infinitas major fieri. Ergo si esset infinitas in omni genere perfectionum omnis perfectio esset in illa: & nulla extra illam nisi per participationem ab illa: & sublata illâ omnia necessandò perirent. Hyp. 40. Si daretur infinitum, sic esset omnia, ut nihil esset omnium. Esset omnia ut hyp. 35. ostensum, nihil omnium, quia eminenter omnia ex præced.

Hyp. 41. Si daretur infinitum, non esset creatum. Quia omnis actio terminatur ad aliquid terminatum: ut s. Th. 1. p. q. 7. a. 4. in c. idcirco esset Ens a se. Hyp. 42. Si daretur infinitum, illud omnia contineret in se. Nam illi identificaretur posse: Sicut si materie potentia formas habendi infinitas identificaretur cum actu, haberet actu omnes: in infinito verò idem est potentia, quod actus, imò non est ulla potentia, sed actus, idcirco omnia in se continet, itaq; quidquid potest esse DEVS, jam est, & quidquid possumus illi excogitare perfectionum, jam habet: Ergò omnia posse est DEVS; Ergo est sua omnipotentia, sua Bonitas, sua Sanctitas &c. Hyp. 43. Si daretur unum infinitum

innume-

innumera in se contineret infinita : dividatur enim in partes millies millenas, quælibet debet esse infinita, siquidem hic est finitus numerus, infinitum vero constare non potest partibus finitis: & idem redit, quemcumque numerum partium assumpsero: igitur tot jam partibus infinitis constabit; possum vero in numero augendo progredi in infinitum, quocirca in infinitum partibus infinitis constabit. Hyp. 44. Si daretur infinitum, esset indivisibile; si enim dividi posset, dividatur tisiariam, pars quævis erit infinita, & una duabus collata erit minor, ac per hoc clausa terminis: vel, tollantur ex linea infinita è medio centum, alii &c. linea contrahatur: Ergo spatium post se relinquet: Ergo erit clausa terminis. Hyp. 45. Si daretur homo infinitus, totus esset, or, totus oculus, totus pes &c. totum totus. Quia oculus esset infinitus & quælibet pars oculi determinata, infinita: itaq; unimesum spatium impleteret, Ergo esset ubiq;: idem de manu, de corde, pede, & quia naturaliter se penetrare non posset pars cum parte, & tamen esset ibidem, deberet esse identificata: & hinc patet, quodd DEVS ratione suæ infinitatis debet esse & ubiq; & omnia. Et hoc ipsum extenditur ad Vivens, siquidem omne vivens necessariò habet partes heterogeneas, de quibus idem discursus institui potest. Hyp. 46. Si daretur infinitum Vivens, definitivè existeret in loco. Definitivè enim existere dicitur aliquid in loco, quando totum est in toto loco & totum in qualibet parte loci. Sed tale vivens ex hyp. præcedenti ita esset. Hyp. 47. Si daretur Vivens infinitum, naturaliter esset invisibile. Quia quod definitivè existit, naturaliter videri non potest, sed tale corpus juxta hyp. præc. definitivè existeret.

De Natura Continui

Quam stultum est, Divinitatis mysteria velle nostro intellectu metiri, cum in explicatione unius paleæ deficiamus.

Non constat indivisibilibus Continuum.

1. S *Ubscripsit veritati hunc S. Aug. 11. Trin. c. 10. Ratio docet minutissima etiam corporicula infinite dividi. &*
D *lib.*

lib. 2. c. 48. Dialog. ait, se tam esse certum de hac veritate, ut non aliter in altera vita esset sensurus. 2. *Subscribunt Geometra*
 1. Quia recta bifariam dividi non posset contra 10. Elem. Euclid. lib. 1. Nam si sit quinque punctorum alterâ parte tria, alterâ duo habitura. Ajunt medium punctum divisione absumi. Sed hoc modo linea parium punctorum in æqualia non secabitur. 2. Daretur Diameter costæ commensurabilis per punctum contra 10. Elem. prop. ultum. 3. In circulo solùm sex radii esse possent nam semidiameter est æqualis sextæ parti circuli, radij verò semper uno puncto crassiores, dum ad peripheriam tendunt. 3. *Subscribunt Optici*. Quia non semper solem videre possemus: nam ex horizonte ad Eclipticæ arcum si ex quolibet puncto perpendicularis erigi potest, tòdem exunt in utroq; puncta. Ergo æqualia sibi spatia. Si non ad quodlibet punctum arcus: dum in illo solexister, non videbitur, quia radij visorij per rectas procedunt. Et ob similem rationem neq; oculus majus se ipso objectum videbit. 4. *Gnomonici subscribunt*. Quia dum sol in cælo ingentia spatia decurrit, umbra styli in sciotherico morari debet, alioqui in instanti omnes horas percurreret, itaq; tallet. 5. *Hydraulici etiam*. Quia nullus fluvius navigari posset, cum quot puncta sit longus totidem descendat, nam ut fluat debet esse declivis, ac proinde perpendiculariter ad centrum fluat, & Nilus, qui sextam partem circuli terrestris absolvit in ipsum infernuum influet. Eodem modo ostenditur homo in lecto decumbens non ad parallelam horizonti, quòd ster. 6. Imò & *Architecti horrent puncta*. Nam ædificia ruere necesse erit pleraq; siquidem nullum stare potest nisi perpendiculariter versus centrum: atqui ex paucis admodum punctis superficies terrestris perpendiculariter ad centrum duci possent, nisi essent concedenda totidem puncta in minimo quot in maximo circulo, ac proinde illi circuli æquales. 7. *Sed supra hæc Physici*. Datis punctis non potest dici rota quomodo circumagatur: quomodo rarefactio, condensatio fiat. Deinde in quolibet globi è tormento murali ejecti interrupti, & globum quietentem in aëre non delabi, cum longè tardiori motu feratur, quam Sol, Motus autem tardior, sine moridis apud Punctualistas esse nequit. Habet & alia multa fulmina Physica, quibus jam olim Peripatus perterritus. Deniq; natura subscribit quæ vetat nasci quadrata rotundis: apud Zenonem verò circulus est quadratum & è contra: nam circulus est è cujus centro ductæ sunt æquales: at

verò è medio quadrati cùm totidem puncta tranſeant in omnem partem, ſunt æquales.

Imò nulla dantur Indivifiibilia in continuo.

I. Non ſcilicet, punctum, ſuperficies, aut linea: Logicæ enim ſunt hæ denominationes ac negationem ulterioris extensionis ſignificant, ut Auſt. 3. de Anima. tt. 25. docuit, punctum, inquit, *cognoſci ut privationem*, & inde S. Aug. lib. de quant. Animæ cap. 6. Animam noſtram demonſtrat eſſe Spiritualem, quia poteſt lineam à ſuperficie per intellectum præſcindere, quod ſenſus facere non poteſt. 2. Non Euclides docet quod globus tangat planam in puncto, ſed Ariſtoteles, lib. 1. de Anima. cap. 1. & Theodoſius in ſphæricis, quod non eſt pro Zenoniſtis, qui globum perfectum ex punctis conficere non poſſunt, ut non infimus illorum Plutarchus lib. *Κοινων εννόων* profiteretur. Nam punctum illud eſſet extra Sphæram, cùm illam augeret. Hinc 6. Phyl. cap. 10. indivifiibile non poſſe, locum mutare per ſe, oſtenditur, ſed per accidens, ut cæcitatem, cùm cæcus mutat locum.

Neq; actū ſunt partes in continuo.

I. Placet hoc ipſum Verbis Magiſtri exprimere. 6. Phil: cap. 9. poſt medium. *In continuo autem inſunt quidam inſinita dimidia, ſed non actū, ſed potentiā: & 9. Metaph: c. 6. Dicimus autem poſſe eſſe, ut in ligno Mercurium & in toto dimidium. Placet & Angelici Doctōris in 4. diſt. 10. 2. 3. q. 3. ad 1. Partes aliquid homogenei continui ante diſiſionem non habent eſſe actū, ſed potentiā tantū. Et 1. p. q. 53. a. 2. in c. Cū magnitudo ſit diſiſibilis in infinitum, & puncta ſint etiam inſinita in potentia, in qualibet magnitudine: ſequitur, quod inter qualibet duo loca ſint inſinita loca media &c. ſicut loca ſunt inſinita in potentia, ita & in motu continuo eſt accipere quadam in potentia.* 2. Si enim darentur actū eſſent inſinitæ, nam ſi finitæ indiviſibiles: ſi verò inſinitæ, cuiq; adſcribi poteſt Vnitas aut ſaltem diſtinctionibus aſſignari dabitur actū Numerus inſinitus. Vnde merito 5. Metaph. c. 11. dicitur. *Quæcumq; non habent diſiſionem, quatenus non habent, eatenus ſunt unam.* 3. ſola penſiſpoſitio continui homogenei partes unit, juxta 8. Metaph. cap. 8.

ubi dicit. *In corporibus quibusdam tactus causa est, ut unum fiant.*

Paradoxa.

Potest quis currendo in eodem loco manere. Nullus Philosophus in sua veste conspexit foramen. Quo plùs ex auro factibili aliquis acquirit pauperior est. Homo infinitus nec cor in pectore, nec cerebrum in capite haberet. In vacuo perspicillius non est opus, utcunq. debiles habenti oculos. Potest Paulus ad Petrum per partes veniendo venire integer. Possunt collocari omnes Homines in eodem loco, & quidem indivisibili. Potest aliquis multum loquendo nihil veri aut falsi dicere. In reposito exercitu nemo esset Dux aut Tribunus. Dantur calices tanti ut unus alæ totam possint operire terram.

Parerga.

Potest scutella plus aquæ capere, quàm possit capere. Potest effici, ut lapis crescat intra aliquot horas. Ceram, quam quis combussit in cereo, potest per artem colligere. Pulvis pyrius ed robustior, quò plus materæ ignem fugientis habet. Potest parari arte ignis deorsum vergens & fortior erit tendente futurum. Potest audiri submississimè loquens etiam ad passus 300. Potest unus ignis per alium appositum exstingui. Potest aliquis naturaliter super aquas ambulare. Possunt exhiberi pocula, hoti, manna, sylvæ, urbes &c. in unâ tabellâ plai a nullis coloribus infecta. Potest aliquis cerebro aquam haurire, & aliò transfundere.

Ex Mathesi

Propositiones Staticæ.

Aërem ponderare.

FVnum expensere facile, & veteribus cognitum. Expendas lignum, exutas, tum appendas cineres, cætera futurus erunt. Vbi verò sic ponderatur: accipiatut lagena vacua, plena aëre, habeat epistomium, quod claudi & apertum possit. Illam imple aquâ per siphonem, ita, ut nullo modo immitrat aqua aërem, duas partes lagenæ poterit implere, in tertiâ se contentabit

densabit aër: ponderetur jam lagena, deinde aperto epistomio aër emiratur, qui cum impetu procurrat, quousquè suam naturalem raritatem recuperet. Ponderetur rursus lagena, erit levior quàm antea: differentia ponderum lagenæ dat gravitatem aëris. Et hoc modo Galilæus invenit quod aër minus ponderet, quàm aqua molis æqualis circiter parte 400.

*Quomodo Archimedes terram
movisset?*

Fxplicare id conatus optumè de re literariâ meritus P. Osval-
dis Krüger inter illustriora theorematia assumpto hoc prin-
cipio. Considera inæqualia inæqualibus libræ brachiis sus-
pensa, situ fuit æquipondia, quando ea est proportio majoris
gravitatis ad minorem, quæ est distantiarum permutatio. Sit
enim vectis in 13. v. g. partes divisus: hunc hypomochlium su-
steneret in primâ divisione, in secunda ponatur libra plumbi, in
tertiâ divisione æquiponderabit libris 12 positis in alterâ extremitate.
Sed requirit vectem stadiorum 3000 000 000 000 000 000
0001. quis hunc exhibebit Archimedi, qui nihil aliud protesta-
batur sibi deesse ad movendam terram, nisi locum in quo con-
sisteret? Quocirca solam hoc argumento evincitur terram mo-
veri posse, non verò modus explicatur. Magis Stevius modum
attingit per Chansium pancreaticum. Sed continuo motu ad
unius pedis altitudinem totum terræ pondus (quod constituit
librarum 240000000000000000000000) etiamsi chansii
in cubrum singulis horis quater milles circummageret, inter de-
cem continuos annos elevarer terram ad partem 1052 diam. unius
pedis si pes totus divideretur in partes 24000 000 000 000 000
000: qui motus crebro sensu nullatenus perciperetur. Nam
quantum de potentia additur in machinis, tantum velocitati mo-
tû detrabitur. Sed quid, si circa centrū movere voluit Archi-
medes, certè minori multo conatu & tempore?

Omnia metalla, imò omnia corpora a-
quâ graviora in aliquo medio esse
æquipoſſe, per libram
ostendere.

Sumantur quæcunque metalla aut corpora in eadem magnitudine v. g. globus terreus & globus aureus, vel globus tianeus & globus plumbeus, vel globus marmoreus & globus cupreus, in eadem magnitudine, ita ut diametri utriusque sint æquales, & funiculo appensus demittatur unus globus in lancem unam aquâ plenam, alter in alteram priori æquilibrem, ita ut toti globi aquæ sint immerfi fundum tamen lancium non tangerant, dico omnes globos inter se esse æquiponderantes, neque unum ab altero pondere superari, tamen ex natura sua gravitate sint inæquales. Ratio est, quia juxta *prop. 1. lib. 1. Archimedis, de ijs, qua vehuntur in aquâ*. Solidæ magnitudines humido graviores demissæ in humidum ferentur deorsum, donec descendant: & erunt in humido tantò leviores, quanta est gravitas humidi molem habentis solidæ magnitudini æqualem. Cum ergo hic omnia corpora mole sunt æqualia, erunt etiam omnes æquales eidem tertio, scilicet aquæ, cujus locum occupant, ac consequenter pondere erunt æqualia, quia omnia habebunt illud pondus, quod habet illa aqua, cujus locum occupant. Sed si globi illi fundum lancium attigerint non amplius æquiponderantes futuros, si ex metallo fuerint diverso neque habituros pondus, quod habent extra aquam, sed tantò minus ponderaturos, quanta est gravitas aquæ molem habentis æqualem. Patet ex *prop. 7. lib. 2. Archimedis*, quæ sit verò metallorum gravitas in aquis observavit Vilalpandus parte 2. app. post. cong. marmoris decem libræ ponderant libras 8. libræ 3. mellis duas libras. Ferri, stanni, aut æris lb. novem libras 8. auri unc. 18. uncias 17. libra argenti vel stanni vix uncias 11.

CONCLVSIONES.

Ex libris Politicorum Aristotelis verbis Taciti expressæ.

Numeri citantur juxta Typum Elsevirii Anno 1634.

De Formis Civitatum.

A *Nnal. 4. fol. 166.* Cunctas nationes & urbes, populus aut primores, aut singuli regunt, delecta ex his aut constituta Reipublicæ forma laudari facilius, quàm evenire potest.

De Prin-

De Principe.

1. *Annal.* 78. Majestas Principem defendit. 15. *Annal.* fol. 372. magnū in utrāq; fortuna robur. 4. *Annal.* 166. Id verò egregium, si quanta nobilitas & fortuna, tanta illi rerum prosperarum sit moderatio. 1. *Annal.* 48. Brevibus enim momentis summa quoq; vertuntur. in *Agric.* 714. Nec princeps omnium negotiorum Iudex sit vel clausis intra unā domum accusatoribus & reis paucorum potentia grassetur. *Agric.* 733. Sciat quod motus & terror infirma vincula caritatis sunt, quæ ubi removeris, qui timere desierunt, odisse incipient. 3. *Annal.* 144. Lentus in suo dolore sit, Reipub. injurias ne largiatur.

De Legibus.

5. *Annal.* 381. Leges egregiæ exempla honesta, ex delictis aliorum nata. 3. *Annal.* 141. retinenda sapienter reperta, & semper placita. 3. *Annal.* 118. Sed corruptissima Repub. plurimæ leges. 3. *Annal.* 116. quibus sæpe non minus, quàm flagitiis laboratur.

De Amicis Principis.

4. *Hist.* 611. Nullum majus boni imperii instrumentum, quàm boni Amici. 1. *Hist.* 443. cæteri libentiùs cum fortuna principis loquuntur, quàm cum ipso. 1. *Annal.* 37. Deligendi sunt autem ut amici, ita inimici ex utilitate Republicæ. 3. *Hist.* 604. Quos si putat magnitudine munerum, non morum constantiâ continere, meretur magis, quàm habet.

De Consiliis.

11. *Annal.* 251. Potentia cautis, quàm actoribus consiliis tutius habetur. 4. *Annal.* 171. Cæteris moribus in eo stant consilia, quod sibi conducere abstinetur, principum diversa fors est, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. 6. *Annal.* 131. & cum rectè factorum sibi quisq; gratiam, unius invidiâ ab omnibus peccatur.

De Consiliariis.

1. *Hist.* 443. Svadere Principi quid oporteat, multi laboris est, assentatio sine affectu peragitur. 2. *Hist.* 534. Omnis qui magnam
rum

rum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an, quod inchoatur, Reipublicæ utile, ipsis gloriosum, promptum effectum aut certe non arduum sit.

De Aulicis.

14. *Annal.* 367. Graviorum facinororum ministri quasi exprobrantes aspiuntur. 4. *Annal.* 160. Id verò aulici patent, ut inter abruptam contumaciam ac deformem obsequium pergere possint iter ambitione ac periculis vacum. *Agric.* 741. Sciant autem obsequium ac modestiam, si industria ac vigor adsint, cò lapidis excedere, quò pleriq; per abrupta, sed in nullum reipub. utum ambitiosâ morte inelatuere.

De Magistratibus.

1. *Hist.* 473. Non eligantur accensis longâ egestate cupiditatibus. *Agric.* 717. & potius non peccatori, quam damnâdi. 1. *Annal.* 80. æmulatio inter pares plerumq; & ex eo impedimentum.

De Bello.

3. *Annal.* 127. Misera pax vel bello bene mutatur. 4. *Hist.* 659. Neq; verò quies gentium sine armis neq; arma sine stipendiis, neq; stipendia sine tribus haberi queunt. 1. *Hist.* 437. Milites legi non enim debent. *Agric.* 726. Optimum quemq; fidelissimum putes. 3. *Hist.* 555. Externi milites saepe majore ex diverso mercede illecti jus satq; exiunt. 2. *Hist.* 514. ne miles iusta Ducum interpretari malit, quàm exequi. 7. *Hist.* 493. Dux sit acer militum, ante agmen, locum, castris, &c. noctu diuq; consilio, ac, si res poscat, manu hostibus obstitit, cibo fortuito, veste habituq; vox à gregario milite discrepans.

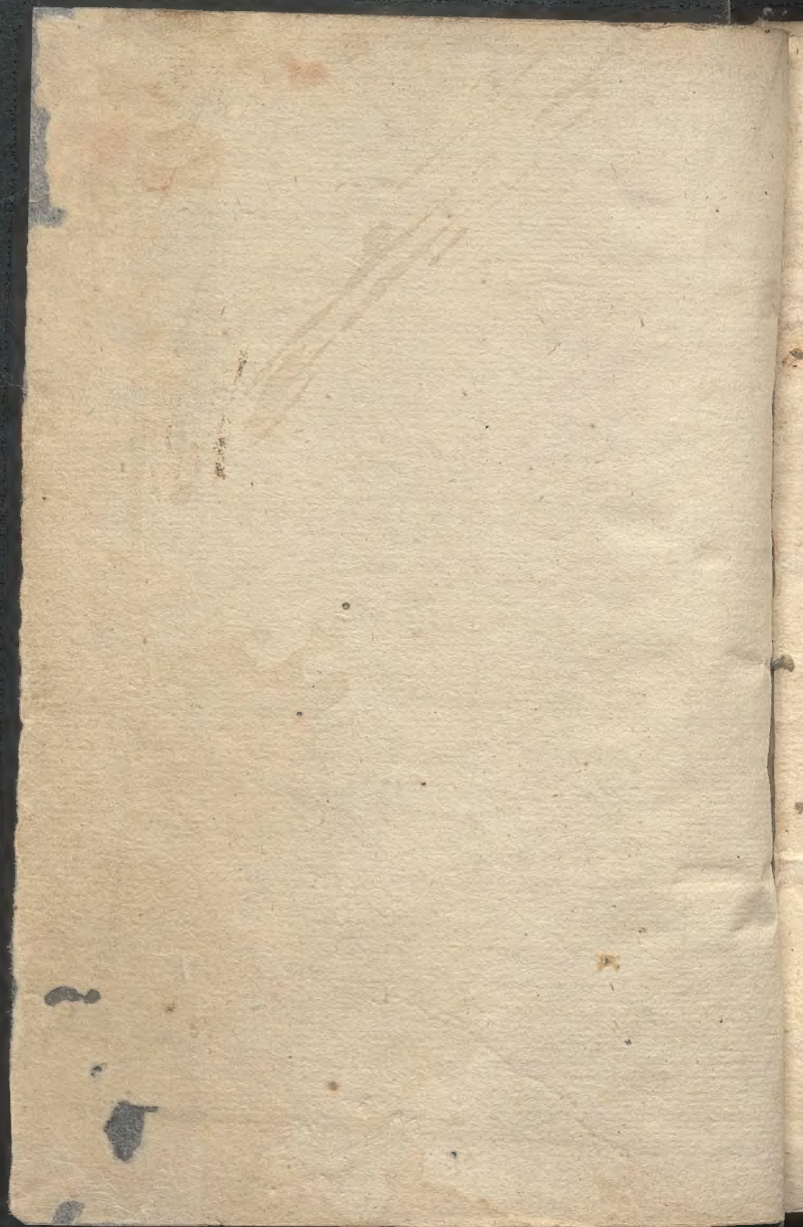
De Populo.

4. *Hist.* 611. Subditis convenit alteriora non mirari, praesentia sequi, bonos Imperatores vobis expetere, qualescunq; tolerare. 4. *Hist.* 659. Nam quomodo sterilitas, aut nimii imbres & cetera naturæ mala, ita luxus & avaritia dominantium sustinenda.

S. Hieron. epist. ad Pammach. 50.

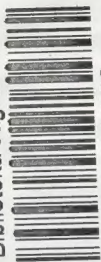
*Aut profer meliores, & me convitâ
utere, aut qualicumq; nostrâ cœnulâ
contentus esto.*

6.
T
a
p
J
E
h
A
I
I
I
I
I

Biblioteka Jagiellońska

stdr0029395

